

Алатау

Қоғамдық-саяси газет / Общественно-политическая газета

@ alatau.offset@mail.ru

alatau_gazeti

alatau_gazeti

МАСҚАРА!

28 ПАНФИЛОВШЫНЫҢ АТЫ- ЖӨНДЕРІНДЕ ҚАПТАҒАН ҚАТЕ!

**9 мамыр - Ұлы Жеңіс күнін
үлкен салтанатпен атап
өттік. Солай болуы керек-
ақ! Сән-салтанатпен
безендірілген қаланың
мерекелік көңіл-күйді одан
бетер көтере түсетін
безендірілуінде шек жоқ.
Тамаша!**

Жеңіс күніндегі сондай көтеріңкі көңіл-күйімді Назарбаев даңғылы мен Абай көшесінде орналасқан түрлі-түсті паннолардағы айтпасқа болмайтын мына жайттар басып тастады.

Соғыс және тыл ардагерлері туралы мәліметтер әсемделіп берілген екен. Алайда суреттері бұлғыр болып көрінді. Жарайды, архивтерден алынған суреттер ғой, нақты бейнелер жыл өткен сайын түсі ескіреді, – деп түсіністікпен қарадым. Тарихшы болған соң қойылған панноларды мұқият қарап шықтым.

меңгерушісі Айдар Нұрланұлы мені тындап болған соң, қасына тағы бір қызметкерін ертіп, алаңда тұрған паннодағы қателерді көрсеттім. Көрді. Айдар Нұрланұлы үндемеді, қасындағы пысықай маған: «аға, бұл сурет қой!» - деді.

– Бұл сурет емес, бұл КСРО Жоғарғы Кеңесінің Кеңес одағы батыры деген атақты Қазақстанның 28 панфиловшы жауынгерлеріне беру туралы бұйрығы, – дедім. Қатемнен жазылған «суретті» қолымдағы ұялы телефонға түсіріп, КСРО Жоғарғы Кеңесінің Указының көшірмесін қолыма алып, «Алатау» газетінің редакциясына бердім. Редакция тарапы іле-шала паннолар тұрған орынға барғанда, олар алынып тасталыпты. Әрине, ондай ірі қателерді көргендер бастарын шайқады, көрмегендер болса тіпті жақсы, – деп қаланы осындай өрескел қатемнен безендіргендер үшін үндемеу – ең жақсы вариант шығар.

Осы орайда айтпағым көп еді, бірақ тоқ етері, мынадай кемшіліктер саяси жауапсыздық па, әлде жауапты адам жоқ болған соң қазақ бәріне шыдайды деп әдейі жасалған сауатсыздық па? Қайсар рухты 28 панфиловшы батырымыздың аты-жөнін ең құрығанда Жеңіс күні дұрыс жаза алмағанымыз, масқара деп есептеймін!

Қатесі бар көшеге ілінген панно мен Указың дұрыс көшірмесін назарларыңызға ұсынуды жөн көрдім. Өйткені бұл өсіп келе жатқан ұрпаққа керек. Кеңес Одағының батыры МҰСАБЕКОВ Сеңгірбайды өсер ұрпақ СВИСТУНЕНКУ МИСАВКУ емес, МҰСАБЕКОВ Сеңгірбай деп білсін! ҚОЖАВАТЧЕНКОВ ЯКОВ емес ҚОЖАБЕРГЕНОВ Асқар деп білсін!

Құлтай НҰРҚАЛБАЙҰЛЫ,
тарихшы, өлкетанушы

КЫЗЫЛ АРМИЯНЫҢ БАСКАРУШЫ ЖӘНЕ ҚАТАРДАҒЫ СОСТАВЫНА СОВЕТТЕР ОДАҒЫНЫҢ БАТЫРЫ АТАҒЫН БЕРУ ТУРАЛЫ

ССРО Жоғарғы Советі Президиумының
УКАЗЫ

Неміс басқыншыларына қарсы күрес майданында командованиенің жауынгерлік тапсырмаларын үлгілі орындағаны үшін және бұл істе ерлік, батырлық көрсеткені үшін төменде аты аталғандарға Ленин ордені және «Алтын Жұлдыз» медалін тапсырумен қатар Советтер Одағының Батыры деген атақ берілсін:

1. Кызыл әскер Анаьев Николай Яковлевиче
2. Кызыл әскер Безродный Григорийға
3. Кызыл әскер Болотов Николай Никоноровича
4. Кызыл әскер Бондаренко Яков Александровича
5. Кызыл әскер Васильев Илларион Романовича
6. Сержант Добробабин Иван Евстафьевича
7. Кызыл әскер Дутов Петр Даниловича
8. Кызыл әскер Емцов Петр Кузьмича
9. Кызыл әскер Есболатов Нарсұтбайға
10. Кызыл әскер Келейников Дмитрий Митрофановича
11. Кызыл әскер Қосаев Әлікбайға
12. Политрук Клочков Василий Георгиевича
13. Кызыл әскер Кожабергенов Асқарға
14. Кызыл әскер Конкин Григорий Ефимовича
15. Кызыл әскер Крючков Абрам Ивановича

16. Кызыл әскер Максимов Николай Гордеевиче
17. Үлкен сержант Митин Гаврил Степановича
18. Кызыл әскер Митченко Николайға
19. Кызыл әскер Москаленко Иван Васильевиче
20. Кызыл әскер Натаров Иван Моисеевиче
21. Кызыл әскер Петренко Григорий Алексеевиче
22. Кызыл әскер Сеңгірбаев Мұсабекке
23. Кызыл әскер Тимофеев Дмитрий Фомича
24. Кызыл әскер Шадрин Иван Демидовича
25. Кызыл әскер Шапоков Душанкулға
26. Кызыл әскер Трофимов Николай Игнатьевиче
27. Кызыл әскер Шемякин Григорий Михайловиче
28. Кызыл әскер Шепетков Иван Алексеевиче

ССРО Жоғарғы Советі Президиумының Председателі
М. Калинин.

ССРО Жоғарғы Советі Президиумының Секретарі
А. Горкин.

Москва, Кремль,
21 июль, 1942 ж.

Указ Президиума Верховного Совета СССР

О присвоении звания
Героя Советского Союза
начальствующему и рядовому
составу Красной Армии

За образцовое выполнение боевых заданий Командования на фронте борьбы с немецкими захватчиками и проявленные при этом отвагу и героизм присвоить звание Героя Советского Союза с вручением ордена Ленина и медали „Золотая Звезда“:

1. Красноармеец **Анаьеву** Николаю Яковлевичу.
2. Красноармеец **Безродному** Григорию.
3. Красноармеец **Волотову** Николаю Никифоровичу.
4. Красноармеец **Бондаренко** Якову Александровичу.
5. Красноармеец **Гасиянцу** Иллариону Романовичу.
6. Сержанту **Донковалину** Ивану Евстафьевичу.
7. Красноармеец **Дутову** Петру Даниловичу.
8. Красноармеец **Емцову** Петру Кузьмичу.
9. Красноармеец **Есболатову** Нарсұтбайға.
10. Красноармеец **Житейникову** Дмитрию Митрофановичу.
11. Красноармеец **Касанову** Аликперу.
12. Политруку **Клочкову** Василию Георгиевичу.
13. Красноармеец **Кожаватченкову** Якову.
14. Красноармеец **Колкину** Григорию Ефимовичу.
15. Красноармеец **Котикову** Авраму Ивановичу.
16. Красноармеец **Максимову** Николаю Герасимовичу.
17. Старшему сержанту **Митяину** Гаврилу Степановичу.
18. Красноармеец **Митченко** Николаю.
19. Красноармеец **Москаленко** Ивану Васильевичу.
20. Красноармеец **Печаеву** Ивану Моисеевичу.
21. Красноармеец **Петренко** Григорию Алексеевичу.
22. Красноармеец **Свистуненку** Мисавку.
23. Красноармеец **Тимофееву** Дмитрию Фомичу.
24. Красноармеец **Трофимову** Николаю Игнатьевичу.
25. Красноармеец **Шадрину** Ивану Демидовичу.
26. Красноармеец **Шапокову** Душанкулға.
27. Красноармеец **Шемякину** Григорию Михайловичу.
28. Красноармеец **Шкитманову** Ивану Алексеевичу.

Председатель Президиума Верховного Совета СССР М. КАЛИНИН.
Секретарь Президиума Верховного Совета СССР А. ГОРКИН.
Москва, Кремль, 21 июля 1942 г.

ОҚЫРМАН НАЗАРЫНА!

Газетіміздің өткен санындағы 8–9 беттерде жарияланған мақалада техникалық қателік орын алды. Оқырмандардан кешірім сұраймыз және жауапты қызметкерге тиісті шара қолданылғанын хабарлаймыз.

БАСПАСӨЗ - 2026

Жазылу базасы:

редакция арқылы

1 жылға – 4 212 теңге.

«Қазпошта» арқылы жеке тұлғаларға

1 жылға – 6 550,96 теңге.

«Қазпошта» арқылы заңды тұлғаларға

1 жылға – 8 925,28 теңге.

Цена подписки:

через редакцию

на год – 4 212 тенге.

через «Казпочту» для физических лиц

на год – 6 550,96 тенге.

через «Казпочту» для юридических лиц

на год – 8 925,28 тенге.

«АЛАТАУҒА»
ЖАЗЫЛУДЫ
ҰМЫТПАДЫҢ БА?

ҚЫСҚА ДА НҰСҚА

АМЕРИКАЛЫҚ ҚАЗАҚ ҚЫЗЫ ЕЛШІ БОЛДЫ

Әсел РОБЕРТС АҚШ-тың Словениядағы Елшісі болып тағайындалды. Ол Америка тарихында дипломатиялық жоғары қызметке тағайындалған тұңғыш қазақ қызы.

Жамбыл топырағында дүниеге келген Әсел Теленова Алматы қаласындағы орта мектепті бастап кейін АҚШ-қа қоныс аударып сол жақта бітірген. Джорджтаун университетінің Дипломатиялық қатынастар факультетін тәмамдаған.

Әсел Қалиқызы 1999 жылдан бері мемлекеттік қызметте.

ЖАҢА САЛЫҚ КОДЕКСІ

Қазақстанда жаңа Салық кодексі аясында кәсіпкерлерге арналған бірқатар жеңілдіктер енгізілді. Енді аз көлемдегі салық қарызы үшін бірден шот бұғаттау немесе мүлкті тәркілеу секілді қатаң шаралар қолданылмайды.

Жаңа тәртіп бойынша, егер берешек 20 АЕК-тен аспаса, салық төлеушіге тек ескерту хабарламасы жіберіледі. Ал қарыз көлемі артқан жағдайда ғана кезең-кезеңімен мәжбүрлі өндіріп алу шаралары іске қосылады.

Сонымен қатар, мемлекет 792 борышкердің 135 млн. теңге өсімпұлы мен 114,5 млн. теңге айыппұлын есептен шығаруды жоспарлап отыр.

Жаңа кодекс кәсіпкерлерге салықты бөліп төлеу мен кейінге қалдыру мүмкіндігін де қарастырады. Сарапшылардың пікірінше, бұл өзгерістер бизнеске түсетін әкімшілік қысымды азайтып, кәсіпкерлікті қолдауға бағытталған.

ФИТОСАНИТАРЛЫҚ НАУҚАН

Жетісу облысында ауыл шаруашылығы алқаптарын шегіртке зиянкестерінен қорғау бағытында фитосанитарлық науқан жалғасып жатыр. Өңірде жалпы көлемі 133 мың гектардан астам жерді өңдеу жоспарланған. Қазіргі таңда фитосанитарлық жұмыстар белсенді кезеңге өтіп, бұл ретте өнімділігі жоғары арнайы техникалар мен заманауи химиялық препараттар қолданылуда.

Өңір үшін үйірлі зиянкестердің 2 түрінен қауіп туындауы болжанған: италиялық прус шегірткесі 66 мың гектардан астам аумақта тіркеліп, өңдеу жоспарланған, ал азиялық көшпелі шегірткеден 25 мың гектар жер өңделеді. Ал үйірсіз зиянкестер қоныстанған аумақ көлемі 42,3 мың гектарды құрайды. Олар аса жылдам таралмағанымен ауыл шаруашылығы жануарларының жем-шөбін азайту шығындарын болдырмау үшін оларды жүйелі түрде жойып отыру қажет. Зиянкестердің егіс алқаптарына таралуына жол бермеу мақсатында өңірде өңдеу жұмыстары мамыр айының басында басталды.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ 94 ПАЙЫЗЫ ЖАЗҒЫ ДЕМАЛЫСПЕН ҚАМТЫЛАДЫ

Жетісу облысында биыл 1-10 сынып аралығындағы 124 мыңнан астам оқушының 94 пайызы жазғы демалыс және сауықтыру шараларымен қамтылады. Оның ішінде 93 мыңнан астамы – ауыл балалары.

Жазғы маусымда өңірде 11 сауықтыру орталығы жұмыс істейді. Қала сыртындағы лагерьлерде 10 мыңнан астам бала демалады. Бұл мақсатқа жергілікті бюджеттен 454 млн. теңгеден астам қаржы бөлінген.

Сонымен қатар оқушылардың басым бөлігі мектеп жанындағы алаңдарда демалып, «Адал азамат» бағдарламасы аясындағы тәрбиелік және танымдық жобаларға қатысады. Жаз мезгілінде 40 мыңға жуық бала өңірдің көрікті жерлері мен ұлттық саябақтарына экскурсияға барады.

Мамандардың айтуынша, балалардың жазғы демалысын ұйымдастыру жұмыстары жоспарға сай жүргізілуде.

АЗАМАТТАРДЫ ЖЕКЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ БОЙЫНША ҚАБЫЛДАДЫ

Талдықорған қаласының әкімі Ернат Бөзіл азаматтарды жеке мәселелері бойынша қабылдау өткізді. Қабылдауға келген қала тұрғындары жер учаскелерінің қажеттілігі, көпқабатты тұрғын үйлердің аулаларын абаттандыру, шағын және орта бизнесті қолдау, ескі электр бағаналарын ауыстыру мәселелерін көтерді.

Сондай-ақ балалар ойын алаңы мен шағын футбол алаңын салып беру жөнінде өтініштерін білдірді. Қала әкімі әрбір өтінішті мұқият тындап, көтерілген мәселелерді жан-жақты зерделеді. Әрбір сұрақ бойынша тиісті сала басшыларына нақты тапсырмалар беріліп, олардың орындалуын тұрақты бақылауға алу тапсырылды.

«РУХЫ БИІК ЕЛІМІЗДІҢ ЖАС ҰРПАҒЫ»

ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаменті «Қорғас» шекаралық бақылау басқармасы «Алтынкөл» (теміржолдық) және ШЫХО «Қорғас» шекаралық бақылау бөлімдерінің әскери қызметшілері Жаркент қаласындағы Жайлы орта мектебінде өткен «Рухы биік еліміздің жас ұрпағы» тақырыбындағы оқу семинарына қатысты.

Іс-шараға Жетісу облысы білім басқармасының өкілдері мен облыс бойынша алғашқы әскери дайындық пәнінің мұғалімдері қатысты.

Семинар барысында жастарға патриоттық тәрбие беру, әскери қызметтің маңыздылығын түсіндіру және ескелең ұрпақтың бойында отансүйгіштік қасиеттерді қалыптастыру мәселелері талқыланды.

Кездесу тәжірибе алмасу мен әскери-патриоттық бағыттағы жұмыстарды жетілдіруге бағытталды.

(Ақпараттар ашық дереккөздерден алынды)

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ АЛТЫН АРҚАУЫ – АЛТЫН ОРДА МҰРАСЫ

Астанада өткен «Алтын Орда – дала өркениетінің үлгісі: тарих, археология, мәдениет, бірегейлік» халықаралық симпозиумы - тек ғылыми жиын ғана емес, тарихи жадымызды жаңғыртқан тағылымды кеңістік болды.

Бүгінде Алтын Орда тарихына жаңаша көзқарас қалыптастыру - өткенді дәріптеу емес, болашаққа берік рухани негіз қалау. Себебі Жошы Ұлысы дәуірі - Ұлы Даладағы халықаралық рәлінің артып келе жатқанын көрсетеді және түркі әлемінің ортақ рухани кеңістігінің айқын көрінісі.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев атап өткендей, тарихты саяси құралға емес, халықтарды жақындастыратын құндылыққа айналдыру - бүгінгі буынның маңызды міндеті.

Өлемнің 20-дан астам елінен келген ғалымдар мен сарапшылардың Астанада бас қосуы - Қазақстанның Алтын Орда мұрасын зерттеу мен насихаттаудағы халықаралық рөлінің артып келе жатқанын көрсетеді.

Жошы хан кесенесі, Сарайшық, Сығанақ, Сауран, Жанкент секілді тарихи орындардың әлемдік мұра деңгейінде танылуы - ұлттық тарихқа көрсетілген құрметтің нақты көрінісі.

Симпозиум аясында қабылданған Астана декларациясы - тарихи жадыны сақтау, мәдениетаралық диалогты нығайту және ортақ мұраны халықаралық деңгейде дәріптеу бағытындағы маңызды қадам болды.

Бұл бастама ғылым мен гуманитарлық ықпалдастықты тереңдетіп қана қоймай, келешек ұрпақтың тарихи санасын қалыптастыруға, ұлттық құндылықтарды жаңаша пайымдауға жол ашады.

Алтын Орда - тек өткен дәуірдің атауы емес. Ол - бірлік пен мемлекеттіліктің, мәдени сабақтастық пен рухани тұтастықтың символы.

Амангелді ЕСБАЙ

АҚСУ АУДАНЫ

«НАЛҮК ӘУЕНІ» КОНЦЕРТТІК ГАСТРОЛЬДІК ТУРЫ ӨТЕДІ

Жансүгіров ауылында қазақстандық танымал өнер ұжымдары көрерменге мерекелік концерт ұсынады.

2026 жылғы 22 мамыр күні сағат 18:00-де Жансүгіров ауылы тұрғындары мен қонақтарына «Налук әуені» концерттік гастрольдік туры ұсынылады. Мәдени кеш Молықбай Байсақұлы атындағы Ақсу аудандық мәдениет үйі ғимаратында өтеді.

Концерт аясында «Camerata Kazakhstan» мемлекеттік классикалық музыка ансамблі мен Абай атындағы Қазақ ұлттық опера және балет театры солистері өнер көрсетеді. Бағдарламада әлемдік классикалық шығармалармен қатар, қазақтың ұлттық музыкалық мұрасы және заманауи туындылар орындалады.

Ұйымдастырушылар өнерсүйер қауымды жоғары деңгейдегі музыкалық кешке қатысуға шақырады. Кіру тегін.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

ӨТКЕННІҢ ІЗІ - БОЛАШАҚТЫҢ ТІЛІ

Мамыр айының 18 жұлдызында Жетісу облысының Мұхаметжан Тынышбайұлы атындағы тарихи-өлкетану музейі ұйымдастырған Халықаралық музейлер күніне арналған «Өткеннің ізі – болашақтың тілі» атты мәдени іс-шара өтті. Шара барысында келушілер музей залдарындағы жәдігерлерді тамашалап, қызығушылықпен танысты.

Табиғат залында ата-аналар балаларымен бірге экспозицияларды көрсе, музей дәлізінде Назарбаев Зияткерлік мектебі, Политехникалық колледжі және жеке меншік «Робототехника мектебі» өз туындыларын ұсынды. Робототехника мектебінің директоры Дәулет Жақенов оқушылар жасаған жобаларды таныстырып, олардың өздеріне түсіндіруге мүмкіндік берді.

Көне және ортағасыр тарихы залының жәдігерлері жайлы музей қызметкері Нұрасыл Бегенов кеңінен мәлімет берді. Сонымен қатар, жасанды интеллект көмегімен тас және ғұн дәуіріндегі адамдардың тұрмыс-тіршілігі көрсетілді.

Этнографиялық залда Шоқан Уәлиханов, Шыңғыс Уәлиханов, Қожанбет Ебейұлы секілді тарихи тұлғалар мен ҰОС батырлары, сондай-ақ Кәкімжан Қазыбаев, Бейсен Құранбек туралы мәліметтер таныстырылды.

Шарада дәстүрлі тарихи мұра мен заманауи технологияларды ұштастырған роботтар көрмесі мен жасанды интеллектке арналған бөлімдер келушілерге ерекше әсер сыйлады.

Сембек ӘБДІ-РАХМАН

СТУДЕНТ ӨЛІМІНЕ ҚАТЫСТЫ ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС БАҚЫЛАУҒА АЛЫНДЫ

Талдықорғанда 20 жастағы студенттің қаза болуына байланысты тергеу амалдары жүргізілуде.

Әлеуметтік желіде Талдықорған қаласында 20 жастағы студенттің қаза тапқаны туралы ақпарат тарады. Мәліметке сәйкес, қайғылы оқиға 7 мамыр күні футбол матчын бірге көріп отырған жастар арасындағы жанжалдан кейін болған.

Марқұм Жанғыр Нұрланұлы сол күні кешке достарымен футбол көру үшін танысының үйіне барған. Әлеуметтік желідегі ақпаратқа сүйенсек, отырыс барысында жастар арасында келіспеушілік туындап, арты қайғылы жағдайға ұласқан. Алдын ала дерек бойынша, 17 жастағы жасөспірім студентке пышақ жарақатын салған. Жас жігіт алған жарақатынан көз жұмған.

Жетісу облысы полиция департаменті аталған дерек бойынша қылмыстық іс қозғалғанын растады. Ведомство мәліметінше, күдікті ұсталып, уақытша ұстау изоляторына қамалған. Сот санкциясымен оған қамауда ұстау түріндегі бұлтартпау шарасы қолданылған.

Қазіргі уақытта оқиғаның барлық мән-жайын анықтауға бағытталған жан-жақты тергеу амалдары жүргізілуде. Полиция істің тергеуі департамент басшылығының бақылауында екенін хабарлады.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

УРОВЕНЬ ДОВЕРИЯ ПРЕЗИДЕНТУ КАЗАХСТАНА ДОСТИГ 86,7%

Доверие граждан Казахстана главе государства зафиксировано на отметке 86,7%, свидетельствуют итоги социологического исследования, выполненного Казахстанским институтом стратегических исследований при президенте РК в апреле-мае 2026 года – передает «Восточный экспресс».

Наиболее высокую лояльность проявила молодежь — 91,4%.

Разрыв между городским и сельским населением практически отсутствует: 86,9% и 86,7% соответственно. Природа доверия, однако, различается. Жители сёл чаще взаимодействуют с государством через инфраструктурные инициативы и социальные выплаты, тогда как горожане оценивают системные изменения в управлении и экономике. Опрос проводился с 10 апреля по 10 мая 2026 года. В нём участвовали 8 тысяч респондентов старше 18 лет из 17 областей, а также Астаны, Алматы и Шымкента. Методология исследования обеспечила репрезентативность выборки по всем ключевым социально-демографическим параметрам.

Николай ИЛЬЯСОВ

КАЗАХСТАН ВОЗГЛАВИЛ КОРИДОР ЕВРОПА - КАВКАЗ - АЗИЯ

В Астане прошло XVIII заседание межправительственной комиссии TRASECA (Европа – Кавказ – Азия), по итогам которого Казахстан принял председательство в организации от Ирана, сообщает Exclusive.kz со ссылкой на министерство транспорта РК.

ТРАСЕКА является одним из ключевых международных транспортных коридоров, соединяющих страны Европы, Кавказа и Азии. Участниками соглашения являются 14 государств: Азербайджан, Армения, Болгария, Грузия, Иран, Казахстан, Кыргызстан, Молдова, Румыния, Таджикистан, Туркменистан, Турция, Узбекистан и Украина. Участники встречи обсудили развитие маршрутов между Европой и Азией, цифровизацию перевозок. Цель инициативы – снижение административных барьеров и сокраще-

ние времени в пути по коридору TRASECA.

СЕНАТ США УТВЕРДИЛ УРОЖЕНКУ КАЗАХСТАНА НА ВЫСОКУЮ ДОЛЖНОСТЬ

Сенат США утвердил кандидатуру Асель Робертс на должность американского посла в Словении, передаёт Tengrinews.kz.

Отметим, что она стала первой этнической казашкой в истории Соединённых Штатов, утверждённой в должности посла. В управлении шефа протокола Асель Робертс занимала различные должности, включая исполняющую обязанности шефа протокола, заместителя помощника руководителя по визитам и сотрудница протокольной службы по дипломатическим вопросам. Она также работала в Белом доме в аппарате вице-президента США. Она окончила школу дипломатической службы Эдмунда Уолша при Джорджтаунском университете, получив степень бакалавра в области международного права и международных организаций. Владеет казахским, английским, русским и японским языками.

ЧТО ЗАПРЕТИЛИ ШКОЛАМ КАЗАХСТАНА

20 мая 2026 года, пресс-служба Министерства просвещения (МП) Казахстана распространила важное обращение, адресованное родителям выпускников, сообщает Zakon.kz.

Из него следует, что во всех школах страны подходит к завершению 2025-2026 учебный год и в соответствии с совместным приказом и постановлением Минпросвещения и местных исполнительных органов: запрещается проведение торжественных мероприятий в организациях дошкольного, среднего, технического и профессионального образования, а также послесреднего образования в ресторанах, кафе, банкетных залах, на базах отдыха и на природе. -не допускается сбор денежных средств с родителей, законных представителей и обучающихся, а также требование подарков и иных материальных ценностей в связи с проведением торжественных мероприятий. «Церемонии вручения аттестатов и дипломов будут организованы исключительно в стенах организаций образования».

Пресс-служба МП РК

КОРОТКО ОБО ВСЕМ

ПОЛЬЗА ПЕРЕПЕЛИНОГО МЯСА

Перепелиное мясо перестает восприниматься как праздничный деликатес и уверенно входит в повседневный рацион. При калорийности 230 ккал на 100 граммов оно содержит рекордные 22% белка, опережая по этому показателю куриную грудку. Важным фактором безопасности является устойчивость перепелов к многим инфекциям, характерным для домашней птицы. Это позволяет производителям минимизировать использование антибиотиков при выращивании поголовья. Российские потребители стали чаще отдавать предпочтение утиному мясу из-за его высокой биологической ценности. Врач-биохимик Анна Дивинская отмечает, что утка содержит в полтора раза больше железа, чем индейка, и богата омега-кислотами. Этот продукт помогает укрепить сосуды и восстановить энергию после стрессов, а его цена у фермеров зачастую ниже стоимости магазинного филе.

30 ТЫСЯЧ ПРИЗЫВНИКОВ «В БЕГАХ»

С началом весенней призывной кампании в Казахстане участились жалобы на задержания молодых людей призывного возраста прямо на улицах. Об этом сообщил «31 канал».

По данным телеканала, в разных регионах страны призывники рассказывают в соцсетях, что их задерживают и доставляют в военкоматы без предварительных объяснений. Один из резонансных случаев произошел в Атырау — там молодых мужчин выводили из игровых клубов и сопровождали в военкоматы сотрудники полиции. Некоторые утверждают, что у них временно изымали телефоны. Юристы напоминают, что процедура призыва должна проходить строго по закону: вручение повестки, явка в военкомат, прохождение медкомиссии и только после этого решение призывной комиссии. Адвокат Евгений Яворский считает, что принудительная доставка с улицы может нарушать право граждан на свободу передвижения. По его словам, официальные уведомления сейчас чаще всего направляются через сервис 1414.

В СТРАНЕ НЕ ХВАТАЕТ ВРАЧЕЙ УЗКОГО ПРОФИЛЯ

В Казахстане с начала года сохраняется дефицит кадров по некоторым востребованным профессиям, сообщили в Министерстве труда и социальной защиты населения.

По данным портала Enbek.kz, по профессии «акушер-гинеколог» на 469 вакансий приходится 100 резюме, «педиатр» – 448 вакансий и 139 резюме, «анестезиолог-реаниматолог» – 300 вакансий и 75 резюме. Дефицит отмечается и среди онкологов, неонатологов, эндокринологов. При этом значительное число вакансий приходится на специалистов в сфере информационных технологий – программистов приложен (509 вакансий) и графических дизайнеров (355 вакансий). В министерстве отметили, что отечественный рынок труда в целом обеспечивает потребность в специалистах по большинству востребованных профессий, однако сохраняется устойчивый дефицит кадров в сфере здравоохранения. Данный текст скопирован с сайта Informburo.kz

ОКОЛО 300 МЛН ТЕНГЕ ВЫДЕЛИЛИ НА СУБСИДИРОВАНИЕ АВИАРЕЙСОВ НА АЛАКОЛЬ

На субсидирование авиарейсов из Алматы и Астаны в Ушарал (область Жетысу) в 2026 году из республиканского бюджета выделили 289 млн тенге. Как следует из доклада и.о. председателя комитета индустрии туризма МТС РК Нурбола Байжанова, добраться самолетом из этих городов на озеро можно будет с июня по август. Выполнять авиарейсы будет компания SCAT. Самолеты на озеро начнут летать по понедельникам, пятницам, субботам и воскресеньям. Передаёт Kursiv LifeStyle. Стоимость билета в обе стороны не превышает 20 тыс. тенге. Добраться на озеро можно будет летом и по железной дороге: поезда будут отправляться из Астаны, Алматы, Усть-Каменогорска, Кызылорды, Семей и Актогая.

В ЖЕТИСУ НАЗВАЛИ 4 БЕЗОПАСНЫХ МЕСТА ДЛЯ КУПАНИЯ: СЕЗОН СТАРУЕТ 1 ИЮНЯ

ДЧС назвал четыре разрешённых места для отдыха на воде, передаёт tinfo.kz.

Департамент по чрезвычайным ситуациям региона назвал четыре разрешённых места для массового отдыха на воде. К ним относятся городской пляж Талдыкоргана, побережья Акви и Коктума в Алакольском районе, а также часть озера Балхаш в Саркандском районе.

Купаться следует только на оборудованных пляжах, не заходить в незнакомые места и обязательно следить за детьми у водоёмов, сообщили в ведомстве. При этом запрещается купаться в нетрезвом состоянии и заплывать за буйки. Спасатели призывают использовать плавательные средства и обращать внимание на предупреждающие знаки. При возникновении ЧС следует звонить по номеру 112.

В ЖЕТИСУ СНИМАЮТ ФИЛЬМ О ВЕЛИКОМ УЧЁНОМ

Казахстанский журналист и продюсер Майя Бекбаева приступила к съёмкам художественно-документального фильма о Шокане Уалиханове, чья жизнь тесно связана с Жетису, передаёт tinfo.kz, со ссылкой на vestnik19.kz.

Казахстанский журналист и продюсер Майя Бекбаева начала съёмки художественно-документального фильма о Шокане Уалиханове, чьи последние годы жизни прошли в области Жетису. Проект 2026 года расскажет о великом казахском учёном, путешественнике и просветителе, который похоронен в Кербулакском районе.

К работе над картиной привлекли историков и шоковедов для обеспечения максимальной достоверности. Поддержку создателям фильма оказывает Фонд президентских инициатив «Dara», содействующий развитию культурных проектов. Цель картины – показать жизнь и научную деятельность одной из выдающихся личностей Казахстана.

(Все материалы взяты из открытых источников)

КӘСІПКЕРЛЕРДІҢ ЖАНАЙҚАЙЫ

НАЗАРҒА АЛЫНДЫ

ТАЛДЫҚОРҒАН
ҚАЛАСЫНДАҒЫ
ГАУҺАР АНА МЕН
АБАЙ КӨШЕЛЕРІНІҢ
ҚИЫЛЫСЫНДА
ОРНАЛАСҚАН ЖАҢА
БАЗАР ТӨНІРЕГІНДЕГІ
МӘСЕЛЕЛЕР ТАҒЫ ДА
КӨТЕРІЛДІ. БҰҒАН ДЕЙІН
ГАЗЕТИМІЗДІҢ 9 МАМЫР КҮНІ
ШЫҚҚАН №18 САНЫНДА
БАЗАРДАҒЫ АЗҒАНТАЙ
САТУШЫЛАРДЫҢ ӨКПЕ-
НАЗЫ МЕН ҚОРДАЛАНҒАН
МӘСЕЛЕЛЕРІН «БАЗАР
БАР, ХАЛЫҚ ЖОҚ» ДЕГЕН
МАҚАЛАДА ЖАЗҒАН
БОЛАТЫНБЫЗ.

Осы мақаладан кейін 15 мамыр күні сағат 10:00-де «Жетісу» әлеуметтік кәсіпкерлік корпорациясы» өңірлік даму институты» АҚ басқармасында арнайы жиын өтті. Жиынға базар инвесторы мен сатушылар қатысып, басқарма төрағасы Асылан ШАЙХАЗИМОВТЫҢ атына ресми арыз тапсырды.

Арызда базар маңында кәсіп жүргізіп отырған тұрғындар мен сатушылар қазіргі таңда туындап отырған өзекті мәселелерді көтерді. Олардың айтуынша, инвестор Саржан Ержұманов халыққа жағдай жасау мақсатында базар салып, кәсіпкерлерге қолдау көрсетіп келеді. Атап айтқанда, алты ай бойы сатушылардан жалдау ақысы мен салық төлемдерін талап етпей, халықтың жағдайын ескерген. Алайда соған қарамастан, базардың қалыпты

жұмыс істеуіне кедергі келтіріп отырған мәселелер әлі күнге дейін шешімін таппаған.

Кәсіпкерлердің айтуынша, бұған дейін қала әкімі базар маңындағы кемшіліктерді түзетемін деп халық алдында уәде берген. Бірақ бүгінгі күнге дейін нақты нәтиже байқалмайды.

Жиында көтерілген негізгі мәселелердің бірі – базар маңында үлкен автотұрақтың жоқтығы. Келушілер көліктерін

қоятын орын таппай, базарға кірмей кері қайтуға мәжбүр. Сонымен қатар, жол бойындағы сары жолақтардың алынбауы көлік қозғалысына да, сауда жұмысына да кедергі келтіріп отыр.

Сондай-ақ, тұрғындар бұрын Гауһар ана көшесі бойымен қатынаған №28 және №29 автобус бағыттарының тоқтатылғанына наразылық білдірді. Олардың пікірінше, қоғамдық көліктің азаюы халықтың базарға қатынауын

қиындатып жіберген.

Бұдан бөлек, Көксу және Ескелді аудандарынан қатынайтын қоғамдық көліктердің бос келіп, бос қайтып жатқаны да айтылды. Себебі базар маңында халыққа қолайлы жағдай жасалмаған. Жиынға келгендер орталықтағы ГУМ сауда үйінің төңірегіне қоғамдық көліктердің бейберекет тоқтауына шектеу қоятын белгілер орнатуды ұсынды.

Базар әкімшілігі Балпық би ауылына қатынайтын қоғамдық көлік жүргізушілері әлі де сол маңайда тұрып, жолаушылар жинайтынын айтып, арнайы суреттер жолдаған. Олар бұл аумақта қоғамдық көліктердің ретсіз тұруына тыйым салынса деген ұсыныстарын жеткізді.

Осы аталған мәселелердің салдарынан базарға адам аз келеді, сауда тоқырап, кәсіп иелері шығынға батып жатыр.

Қысқаша айтқанда кәсіпкерлер талабы мынадай:

1. Базар маңынан кең автотұрақ ұйымдастыруды;
2. сары жолақтарға қатысты мәселені шешуді;
3. №28 және №29 автобус бағыттарын қайта іске қосуды;
4. базардың қалыпты жұмыс істеуіне қажетті инфрақұрылымды реттеуді;
5. халыққа берілген уәделердің орындалуын бақылауға алуды сұрады.

Жиын соңында «Жетісу» әлеуметтік кәсіпкерлік корпорациясы» өңірлік даму институты» АҚ басқармасының жауапты мамандары айтылған арыз-шағымдар назарға алынатынын, көтерілген мәселелер қаралып, тиісті шаралар жасалатынына уәде берді.

«Алатау» газеті осы аталған түйінді мәселелердің шешілуін өз назарында ұстап, оқырманға хабарлаймыз.

6 МЫҢНАН АСА АДАМ ЖЕКЕ КӘСІПКЕРЛІГІН ЖАПҚАН

Қазақстанда жаңа Салық кодексі аясындағы өзгерістер кәсіпкерлік саласына да әсер ете бастады. Соңғы жарияланған мәліметке сәйкес, ел бойынша 207 мыңнан астам шағын бизнес субъектісі қызметін тоқтатыпты. Оның ішінде Жетісу облысының үлесінде 6095 жұмысын тоқтатқан кәсіпкер бар.

Мамандар бұл көрсеткішті тек бизнестің тоқырауымен байланыстырмайды. Өйткені жаңа кодекс қабылданғаннан кейін салық жүйесі айтарлықтай өзгеріп, бұрынғы 7 түрлі режимнің ор-

Соңғы көрсеткіштер туралы да Жетісу облыстық кірістер департаментінің мамандарына сауал жолдаған едік.

Жетісу облыстық Мемлекеттік кірістер департаменті ұсынған мәліметке сүйенсек, өңірде кәсіпкерлік құрылымының өзгеруі анық байқалады. Әсіресе өзін-өзі жұмыспен қамтыған азаматтар санының артуы осы үрдістің айқын көрінісі.

КӘСІПКЕРЛЕР САНЫ НЕ ҮШІН ҚЫСҚАРДЫ?

Жаңа Салық кодексі күшіне енгеннен кейін Жетісу облысында жеке кәсіпкерлер саны азайғаны байқалады. Ресми мәліметке сәйкес, 2026 жылдың басынан бері өңірде 6095 жеке кәсіпкер қызметін тоқтатқан. Бұл қоғам арасында жаңа салық жүйесінің бизнеске ықпалы туралы түрлі пікірдің қалыптасуына себеп болды.

Дегенмен департамент мамандары бұл жағдайды тек салықтық өзгерістермен байланыстыруға болмайтынын айтады. Олардың сөзінше, жаңа кодекс аясында есеп беру талаптарының күшеюі мен салықтық өкімшлендірудің қатаюы белгілі бір деңгейде әсер еткені рас. Алайда кәсіпкерлер санының азаюына еңбек нарығындағы өзгерістер де ықпал етіп отыр.

Соңғы уақытта азаматтардың бір бөлігі дәстүрлі жеке кәсіпкер

ретінде жұмыс істеуден гөрі, өзін-өзі жұмыспен қамтыған тұлға ретінде қызмет жүргізуге көшкен. Бұл қазіргі экономикалық жағдайға бейімделудің бір тәсілі ретінде қарастырылуда.

Ресми дерек бойынша, жаңа Салық кодексі талқыланғанға дейін Жетісу облысында 59 394 жеке кәсіпкер тіркелген болса, бүгінде олардың саны 54 585-ке дейін төмендеген. Ал өзін-өзі жұмыспен қамтыған азаматтар саны 6773 адамға жеткен.

Мамандар мұны кәсіпкерліктің тоқырауы емес, бизнес жүргізу формасының өзгеруімен байланыстырады.

Сарапшылардың пікірінше, қазір экономиканың жаңа талаптарға бейімделу кезеңі. Соңғы жылдары цифрлық бақылау жүйесінің күшеюі, салықтық ашықтыққа қойылатын талаптардың артуы және келеңсіз экономиканы азайтуға бағытталған шаралар кәсіпкерлік салаға әсер етуде.

САЛЫҚ ТҮСІМІНДЕ ӨСІМ БАР

Кәсіпкерлер саны азайғанымен, бюджетке түсетін салық көлемі төмендеген жоқ. Керісінше, өткен жылмен салыстырғанда өсім байқалады.

Жетісу облыстық Мемлекеттік кірістер департаментінің мәліметінше, мемлекеттік бюджетке түскен түсім көлемі 2,5 пайызға артқан. Мәселен, 2025 жылдың 16 маусымында бюджетке 109,9 млрд. теңге түскен болса, 2026 жылдың 18 мамырындағы көрсеткіш 112,6 млрд. теңгеге жеткен. Яғни өсім көлемі – 2,7 миллиард теңге.

Мамандар бұл көрсеткішті өңірдегі экономикалық белсенділіктің сақталуымен және салықтық тәртіптің күшеюімен байланыстырады.

ЖАҢА САЛЫҚ РЕЖИМДЕРІ ҚАНДАЙ?

Жаңа Салық кодексі аясында салық жүйесін жеңілдету мақсатында бұрынғы 7 режимнің орнына 3 негізгі режим енгізілгенін айтқан едік. Соны естеріңізге сала кетейік.

Бірінші бағыт – өзін-өзі жұмыспен қамтыған азаматтарға арналған. Бұл режим жалдамалы жұмысшысы жоқ әрі жеке кәсіпкер ретінде тіркелмеген азаматтарға

бағытталған. Мұнда табыс көлемі 300 айлық есептік көрсеткіштен аспауы керек. Декларация тапсырылмайды, тек табыстың 4 пайызы көлемінде әлеуметтік төлем төленеді. Барлық рәсім e-Salyq Business жүйесі арқылы жүргізіледі.

Екінші режим – оңайлатылған декларация. Бұл шағын және орта бизнеске арналған. Салық мөлшерлемесі 4 пайыз болып бекітілген. Алайда жергілікті мәслихаттар оны 2 мен 6 пайыз аралығында өзгерте алады. Сонымен қатар бұл режимде қосымша құн салығы мен әлеуметтік салық қарастырылмайды.

Ал үшінші бағыт – шаруа және фермер қожалықтарына арналған арнайы режим. Мұнда салық мөлшерлемесі табыстың 0,5 пайызы көлемінде белгіленген. Сондай-ақ фермерлер жер, көлік және әлеуметтік салықтардан босатылады.

Қорытындылай келе, жалпы Жетісу облысындағы кәсіпкерлер санының өзгеруі жаңа салық жүйесіне бейімделу кезеңімен қатар, еңбек нарығындағы жаңа бағыттардың қалыптасып жатқанын көрсетеді. Сонымен бірге салық түсімінің артуы өңір экономикасындағы белсенділіктің сақталғанын аңғартады.

Айта кетерлігі, Жаңа Салық кодексінің ережелерін халыққа жеткізіп түсіндіру жұмыстарын осы мәселеге байланысты мемлекеттік орындар белсендірек жүргізіп отырса деген тілек бар.

Олай дейтін себебіміз – осы тақырыптағы оқырмандар сұрағы газет редакциясына жиі келіп тұрады.

ҚҰРБАН - АРАБ ТІЛІНДЕ «ЖАҚЫНДАУ» ДЕГЕНДІ БІЛДІРЕДІ, ЯҒНИ ЖАСАҒАН САУАП ІСТЕР АРҚЫЛЫ ЖҮРЕКТІ ТАЗАРТЫП, АЛЛАҒА ЖАҚЫНДАЙ ТҮСУ. ҚҰРБАНДЫҚ ШАЛУДЫҢ МӘНІСІНІҢ КЕҢДІГІН ҰҒЫНУ ҮШІН ДІННІҢ НЕ ЕКЕНІН, ҚҰЛШЫЛЫҚТЫҢ НЕ ҮШІН ЖАСАЛАТЫНЫН ЖАҚСЫ БІЛГЕН ЖӨН. БҰЛ ТУРАЛЫ ҚАЗАҚСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫНЫҢ МУФТИЯТ КЗ. РЕСМИ САЙТЫ ҚҰРБАН АЙТҚА БАЙЛАНЫСТЫ ТӨМЕНДЕГІДЕЙ КЕҢЕСТЕР БЕРЕДІ.

Құрбандық шалу тек мал бауыздаумен ғана шектелмейді. Онда адамның ішкі ниеті, шын пейілі, дінге бекемдігі, тақуалығы, басқаларға жанашырлығы таразыға түседі. Сондай-ақ пенденің пендешілігі мен мәрттігі, сараңдығы мен жомарттығы да сыналады. Мұсылман адам қара бастың қамын ғана ойламауы тиіс. Өзім ғана ішсем, жесем, өзім тоқ болсам болды,

жерге түседі, олар соған қатты қуанады» деген.

Айт намазына барудың әдептеріне келер болсақ: «Пайғамбарымыз ораза айт намазына тамақ ішпей бармайтын, құрбан айт намазына тамақ ішпей баратын еді» дейді.

Бұл ұлық мерекеде мұсылман адам шамасы келгенше мешітке жаңа киім киіп, өтірленіп барған абзал. Имам Мәлік: «Мен ғалымдардың айт

ҚҰРБАН АЙТТА

МҰСЫЛМАНДАРЫҢ ЕҢ БАСТЫ МЕРЕКЕСІ

басқалар не болса ол болсын деген түсінік оған жат. Өйткені Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «**Кершісі аш кезде өзі тоқ түнеген адам бізден емес**», «**Өзіңе тілеген жақсылықты басқаға да тілемейінше шынайы мұсылман бола алмайсың**», «**Шын мәнінде мұсылмандар бір-біріне бауыр**» деген. Пайғамбарымыздың хадистері күллі мұсылман жұртшылығын бір-біріне жанашыр болуға, қамқорлық жасауға, қиналғандарға көмектесуге, жағдайы нашарларға қарасуға, өзара мейірімді болуға шақырады.

Бабамыз Ибраһимнен бастау алған Құрбан айт ұлы күн болып саналады. Белгілі күндерді ұлықтау адам баласының тақуалығынан да хабар береді. Осы күндер Алланың рахымына жақындау үшін тақуалығы мен ықыласты арттыратын мезгіл. Бұл жайында Алла Тағала Құран Кәрімде: «**Кім Алланың белгілерін ұлықтаса, шындығында ол жүректің тақуалығынан, яғни тазалығынан – деп ұғынамыз.**

АЙТ МЕРЕКЕСІ ҚАЛАЙ ПАЙДА БОЛДЫ?

Жалпы мұсылман адам үшін осы дүниеде үш айт бар. Әрбір аптаның жұмасы айт, ал жылына екі рет келетін айттар ораза және құрбан айт күндері. Жұманың ерекше болуының бірден-бір себебі жұма күні Адам (а.с.) жаратылып, сол жұма күні пейішке кіргізілді. Осы жұма күні пейіштен шығарылды, қиямет күнінің сағаты да сол күні болады. Сондықтан жұма аптаның ішіндегі ұлық күн болса, құрбан айтты да жылдың ұлық күні деп қабылдаймыз. Себебі Пайғамбарымыз мүбәрәк хадисінде:

«Айт мейрамы негізінен мұсылман қауымы үшін ұлық мереке қуаныш. Пайғамбарымыз Медине қаласына қоныс аударып келгенде, Медине халқы бұрыннан қалған екі күнді таңдап алып тойлайтын болған. Олардың тойлап жүрген мейрамдарының орнына пайғамбарымыз «Шындығында Алла Тағала сендерге ол екі күннің орнына екі жақсы күн берді. Олар Ораза айтты мен Құрбан айтты» деп ескірген мереке күндерінің орнын ауыстырған.

«Алла Тағала алдындағы ең қайырлы күндер ол - құрбан айт күні мен зулхиджа айының 11-ші күні» деген.

Сонымен қатар Құран Кәрімнің Фәжр сүресінің 3-ші аятында Алла Тағала осы күндермен ант қылған.

ЖҰПҚА ЖӘНЕ ТАҚҚА СЕРТ!

Ибн Аббас (Алла оған разы болсын) осы аятты тәпсірлегенде «шафғ» сөзіне құрбан күні «уәтр» сөзіне арафа күні деп түсінік берген. Осы күн ұлы қажылық күні деп те аталады. Себебі қажылық амалдарының басым көпшілігі осы күні өтеледі. Қажылар осы күні Муздалифадан Минаға барып шайтанға тас лақтырып, шаштарын қысқартып, құрбандықтарын шалып, ифада, яғни, парыз тауафын өтеп, Мина тауына Тәшриқ күндерін өткізу үшін барады. Осылайша ең негізгі амалдар орындалады. Сонымен қатар ташриқ күндері жайында Құран Кәрімнің Бақара сүресінің 203 аятында: «**Санаулы күндері Алла Тағаланы еске алыңдар**» деп көрсетілген. Ибн Аббас (Алла оған разы болсын) белгілі күндер ол - Зулхиджа айының 10 күні, санаулы күндер ол - ташриқ күндері деп түсіндірген. «**Ташриқ күндері тамақ, су ішу және Алла Тағаланы еске алу күндері**» деген. Басқа бір хадисте: «**Арафа, құрбан шалу және ташриқ айту күндері мұсылмандар арасында тамақ ішу күндері**» дейді.

ҚҰРБАН АЙТ КҮНІ ЖАСАЛАТЫН ЕҢ АБЗАЛ АМАЛ

Айша (р.а.) анамыздан жеткен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадисінде: «**Құрбан айт күні адам баласының ізгі амалының Алла Тағалаға ең сүйіктісі құрбандық қойды сою. Шындығында қиямет күні сол қойдың мүйізі, жүні және тұяқтары алып келінеді. Ағызылған қаны Алланың қалауымен жерге түспестен бұрын бір**

күндерінде жасанудың және хош иістер жағудың абзал екендігі туралы айтатынын естігенмін», – дейтін.

ҚҰРБАН АЙТТА ҚҰРБАН ШАЛУДЫҢ ҮКІМІ

Ханафи мәзһабында құрбан айтта шамасы жеткендерге құрбан шалу – уәжіп.

Алла Тағала Құран Кәрімде пайғамбарымызға: «**Намаз оқы және құрбан шал**» – деп, өмір етіп, құрбан шалудың уәжіптігін білдірген.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «**Кімде-кім мүмкін-шілігі бола тұра құрбан шалмаса, біздің намаз оқитын жерімізге жақындамасын!**» – деп бұйырған.

Құрбан шалу кімге уәжіп? Құрбан шалу уәжіп болу үшін төмендегі мына шарттар болуы қажет.

1. Мұсылман болу;
2. Құрбан айт уақытында жолаушы болмау;
3. Негізгі қажеттерден тыс нисап мөлшеріндегі қаржыға ие болу. Нисап мөлшері – 85 грамм алтын яки құнына тең келетін ақша. Зекет ғибадаты сияқты құрбанның уәжіп болуы үшін нисап мөлшеріне жеткен малға бір жыл толу шарт емес.

Құрбан шалған уақытта міндетті түрде ниет ету керек. Өйткені, малды ғибадат үшін соятыны сияқты, тек қана етін пайдалану үшін де союға болады.

Ескерту: Нисап мөлшерінде артық қаражаты болмаса да кедей мұсылман кісінің құрбан шалуына болады. Шалған құрбандығы нәпіл құрбан үкімінде болады.

ҚҰРБАН ШАЛУДЫҢ УАҚЫТЫ

Құрбан шалудың уақыты құрбан айттың бірінші күні айт намазынан кейін басталып, айттың үшінші күні ақшамға аз уақыт қалғанға дейін жалғасады. Қандай да бір маңызды шарғи себепке байланысты құрбан айт намазына бара алмай, айт намазын оқымаған кісі намаз оқып болатындай уақыт өткеннен кейін құрбанын шала беруіне болады. Айт намаздан бұрын шалынған мал құрбандық болып есептелмейді.

ҚҰРБАНДЫҚҚА ЖАРАМДЫ МАЛДАР

Қой, ешкі, сиыр және түйе малдарын ғана құрбандыққа шалуға болады. Құрбан ретінде шалынатын қой және ешкі кем дегенде бір жасар, сиыр екі жасар, түйе бес жасар болуы керек. Алты-жеті айлық тоқты бір жасар қой сияқты семіз, етті болса, құрбандыққа шалуға жарайды. Қой мен ешкінің еркегін, сиырдың ұрғашысын шалу абзал. Елік, арқар сияқты аңдар мен тауық, қораз, қаз, үйрек сияқты құстар құрбан ретінде сойылмайды.

Қой немесе ешкіні тек бір адам құрбан ретінде шала алады. Ал сиыр немесе түйені яғни, бірі қараны бір кісінің жалғыз өзі үшін шалуына болады. Сондай-ақ жеті кісіге арнап, ортақ шалуларына болады. Құрбанды ортақтасып шалған уақытта

әрбір адам құрбан шалу ниетімен ортақтасуы керек. Бір кісі құрбан үшін, ал екінші бір кісі тек қана етін алу ниетімен ортақтасса, шалынған мал барлық ортақтар үшін құрбан болып есептелмейді.

ҚҰРБАНДЫҚҚА ЖАРАМАЙТЫН МАЛДАР

Мынадай кемшілігі бар малдар құрбандыққа жарамсыз болып саналады.

- Бір көзі соқыр;
- Сойылатын жерге жете алмайтын дәрежеде көтерем;
- Құлағы немесе құйрығы тумадан жоқ немесе басым бөлігі кесілген;
- Тістерінің көбі түсіп қалған;
- Емшектерінің басы жұлынып қалған;
- Бір мүйізі немесе екеуі де түбінен сынған.

Құрбан шалуы уәжіп болған кісінің құрбандық малында аталмыш кемшіліктердің біреуі сатып алғаннан кейін пайда болса немесе алған малы өліп қалса, қайтадан құрбандыққа жарайтын мал сатып алып шалуы керек. Ал құрбан шалу уәжіп болмаса да, сауап үшін шалуды ниет ет-

Одан кейін: «Аллаһу әкбар, Аллаһу әкбар, Аллаһу әкбар илаһа иллаллаһу, уАллаһу әкбар, Аллаһу әкбар уа лиллаһил-хамд» – деп, төкбір айтып, «Бисмиллаһи, Аллаһу әкбар» – деп бауыздалады. Тек қана құрбанның иесінің ғана «Бисмиллаһи, Аллаһу әкбар» деуі жеткілікті емес. Құрбанды бауыздаған адам да «Бисмиллаһи, Аллаһу әкбар» деуі керек. Өдейі ұмытпастан «Бисмиллаһи, Аллаһу әкбар» деп айтпаса, құрбанның етін жеуге болмайды. Өйткені, Алланың аты айтылып, бауыздалмаған малдың етін жеу – харам. Құрбанның иесі құрбанды бауыздайын деп жатқан қасаптың қолының үстіне қолын қойып, бірге бауыздаса, екеуінің де «Бисмиллаһи» деп айтулары керек. Сойылатын мал құрбан ниетімен бауыздалу керек.

• Малдың жаны шыққаннан кейін барып қана терісі сыпырылады. Жаны шықпай жатып басын кесіп алып тастау немесе терісін сыпыру – мәкрұһ.

ҚҰРБАНДЫҚҚА ШАЛЫНҒАН МАЛДЫҢ ЕТІ МЕН ТЕРІСІ

Бай немесе кедей болсын құрбан айтта шалған құрбандығының етін жеуіне болады. Құрбандыққа шалынған малдың етін үш бөлікке бөліп тарату – мұстахап. Бір бөлігі – туған-туыс, көршілеріне бай болса да сыйға тартылады, екінші бөлігі – кедей және мұқтаж адамдарға, үшінші бөлігі – өзінің отбасына, бала-шағасына беріледі. Бірақ шалынған малды түгелдей кедей-мұқтаждарға таратуға болатыны сияқты, түгелдей өзінің отбасына қалдыра алады.

Құрбандыққа шалынған малдың етін, терісін, сирақтарын, басын және сүтін сату – мәкрұһ. Құрбан малының аталмыш бөлшектері сатылған жағдайда құны кедейлерге садақа ретінде беріледі. Құрбандыққа шалынған малдың терісін кедейлерге, қайырымдылық қорларына беруге болады.

КӨЗ ЖҰМҒАН КІСІ ҮШІН ҚҰРБАН ШАЛУҒА БОЛА МА?

Өлген кісі өзінің атына құрбан шалуды тапсырып кетпесе де, сауабын өліге бағыштау ниетімен құрбан айт күндерінде құрбан шалуға болады. Шалған құрбанының етінен жеуіне рұқсат. Бірақ өлінің тапсырып кеткен өсиетін орындау ниетімен шалған құрбанының етінен жеуге болмайды. Етін толық садақа ретінде тарату керек.

ҚУАНЫШ, ШАТТЫҚ КӨРІНІС ТАБУ

Айт барша мұсылмандардың мерекесі болғандықтан, оны еңбектеген баладан еңкейген шалға дейін сезінуі тиіс. Сыйлықтар таратылып, мерекелік мәдени шаралар ұйымдастырылуы абзал амалдардан. Жүзден аса ұлт өкілі тұрып жатқан әлеміздегі әрбір азамат осы мерекенің лебін сезінуі қажет. Ұлтаралық, дінаралық байланысты күшейту мақсатында айт мейрамына орай құттықтаулар таратылып, арнайы дастархан жайылады. Солардың бірі – айттық сұрау. Айт мерекесімен құттықтап, айттық сұраған жанды қазақ бетін қайтармай қолда бар сыйлықтарын аямаған. Міне, бұл гасырлар өте дәстүрге айналып, бүлдіршіндер үшін айттың бір керемет көрінісі болып есте қалған.

Намаз біткен соң мұсылмандар қол алысып, төс қағысып, бір-бірін Айт мерекесімен құттықтайды, жақсы тілектерін айтады. Ренжісіп қалған ағайын-туыс, жора-жолдас бір-бірінен келірім сұрап жарасады. Ал әйелдер қауымы үйде қазан асып, дастарқан жайып, айттық шай әзірлейді. Көрші-қолаң бір-бірінің үйіне кіріп дәм ауыз тиеді, шаңырақ иесіне аман-саулық тілеп, айтпен құттықтайды.

Айт мерекесінің басқа мерекелерден ерекшелігі - қуаныш-шаттықпен бірге Аллаға деген құлшылықтың қатар жүруінде, суып бара жатқан туыстық қатынастардың қайта жандануы, ашу-ыза кернеген жүректердің жібіп, Алланың рақымын талап етуі.

Дүйсенбі - Понедельник, 25 мамыр

ХАБАР

05.00 телехикая «Фатмагүл»
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Турбозаврлар»
10.00, 20.00 телехикая
12.00 «Cover show»
«эшрефтің арманы»
14.00 «Әлеумет»
15.00 Худ. фильм «Крид: наследие рокки»
14.30 «Кезқарас»
17.00 сериал «Мечта эшрефа»
19.00 Новости
19.30 Жаңалықтар
22.00 Кешгес
23.00 худ. фильм «Крид-2»

15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Шашу»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 «DARA LINE»
17.00 «Жетісу жақұты»
17.30 «Әсем әуен»
18.00 «19 аймақ» /тікелей эфир
18.40 «Әсем әуен»
19.30 «Фибрат»
20.00 «Әсем әуен»
20.10 Д/ф «АІ әлем»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Д/ф «Жаһан жолы»
21.20 «Әсем әуен»
21.30 Итоговые новости
22.00 К/ф «Күн болам»
22.40 «Әсем әуен»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Koremix-шоу»
07.00 «қайырлы таң, Қазақстан!»
08.30 «доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово!»
10.50 «Модный приговор»
11.45 «Пусть говорят»
13.20 «Аналитика»
14.10 «Жаңалықтар»
14.20 «Новости»
14.30 Qoslike
18.30 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Koremix-шоу»
20.00 «Главные новости»
20.30 сериал «Первый отдел-5»
01.30 «Главные новости»
02.05 Ночной кинотеатр
03.10 «Басты жаңалықтар»
03.35 «Паутина»

31 КАНАЛ

06.00.04.00 «әзіл студио»
06.30, 05.20 «ризамын»
07.00 «тәтті шоу» ойын-сауық
08.00, 01.20 «31 әзіл»
09.00 мультсериал «аватар: легенда об аанге»
09.30 мультсериал «губка боб»
10.00 мультсериал «пингвины мадагаскара»
10.50 мультсериал «кунгфу панда»
11.40 худ. фильм «заманваск»
13.40 худ. фильм «между небом и землей»
15.40 худ. фильм «неудержимый»
17.30 худ. фильм «человек-паук»
20.00 информбюро (рус. каз.)
21.00 худ. фильм «час расплаты»
23.20 худ. фильм «красная жара»
02.40 «time vine» ойын-сауық
03.00 «tik tok show» ойын-сауық
03.20.05.00 «what's up?»
04.20 «1001 әзіл» ойын-сауық
04.30 телевикторина

КТК

07.05 «Әнім сен едің», ойын-сауық
08.00 «Өмір сынақ», отандық телехикаясы
09.40 «реальная мистика», реалити-шоу
13.40 сериал «Реванш»
16.30 сериал «Дворняжка ляля»
18.30 сериал «Однажды в Чукурова»
20.30 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Сериал «Клан ювелиров»
23.40 сериал «Шеф-7»
01.40 сериал «Дворняжка ляля»
03.10 «Өмір сынақ», отандық телехикаясы. (қайталау)
04.25 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
04.50 «Ктк қоржыны»
05.30 «Әнім сен едің», ойын-сауық (қайталау)

7 КАНАЛ

06.02 телехикая «ата-ана, бала-шаға»
07.00, 22.00 телехикая «үзілген жапырақтар»
08.50 «әңгімесі ауылдың...» телехикая
10.00 телехикая «алыс шаһар»
11.00, 12.00, 17.00, 18.30, 01.40 телесериал
13.00 жаңалықтар
13.15 новости
13.30 телехикая «өмірші әиел»
15.00 «тойхана».
18.00 жаңалықтар.
19.30 новости. прямой эфир
20.00 сериал «ветренный»
21.00 сериал «далекий город»
23.30 телехикая «тәуіп хо жун»
00.50, 05.00 жаңалықтар
01.15, 05.25 новости
03.10 гүл-гүл шоу
03.50 жарқыраған жұлдыз
04.20 жұлдызды шаңырақта

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Әсем әуен»
09.05 «Ұлт ұяты»
10.00 «Угәгәй melody»
11.00 «Бір шәугім шай»
11.40 Д/ф «АІ әлем»
12.05 «Әсем әуен»
13.05 «Единый народ»
13.35 «Әсем әуен»
14.00 «Әзекжарды»
14.30 «Арнайы репортаж»

Сейсенбі - Вторник, 26 мамыр

ХАБАР

05.00 Телехикая «Фатмагүл»
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Турбозавры»
10.00, 20.00 Телехикая «Эшрефтің арманы»
12.00 Телехикая «КЕЛІНЖАН»
13.00 ОйнаQ
14.00 «Народный контроль»
14.30 Пульс планеты
15.00 Худ. фильм «Крид-2»
17.00 Сериал «Мечта Эшрефа»
19.00 Новости
14.45 Жер-жаһан
19.30 Жаңалықтар
23.00 Худ. фильм «Крид-3»
22.00 «КешREC»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Көреміз -шоу»
07.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
08.30 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово!»
10.50 «Модный приговор»
11.50 Сериал «Позднее раскаяние»
14.10 Жаңалықтар
14.20 Новости
14.30 Қослайк
18.30 Басты жаңалықтар
19.00 Көреміз шоу
20.00 Главные новости
20.30 Сериал «Первый отдел-5»
01.30 Главные новости
02.05 Ночной кинотеатр
03.10 Басты жаңалықтар
03.35 Паутина

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.30 Әнім сен едің
07.50 Отандық телехикая
09.20 Новости
10.00 Сериал «Шеф-7»
12.10 Сериал «Клан ювелиров»
14.10 Сериал «Реванш»
16.40 Сериал «Дворняжка Ляля»
18.30 Сериал «Однажды в Чукурова»
20.30 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Сериал «Клан ювелтров»
23.40 Сериал «Шеф-7»
01.40 Сериал «Дворняжка Ляля»
03.15 Өмір-сынақ
04.35 Кешкі жаңалықтар
05.00 «КТК қоржыны»
06.00 «Әнім сен едің»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Әсем әуен»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Әсем әуен»
10.25 К/ф «Көрінбейтін көмекші»
11.05 «Әсем әуен»
11.45 Д/ф «Тәртіп»
12.00 «Аман болайық» /тікелей эфир/

12.40 «Әсем әуен»
13.05 «19 аймақ»
13.40 «Әсем әуен»
14.30 «Фибрат»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Әсем әуен»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Күн болам»
17.00 «Дала сыры»
17.20 «Әсем әуен»
18.00 «19 регион» /тікелей эфир
18.40 «Әсем әуен»
19.30 «Ауылдан адам көшкенмен...»
19.45 «Әсем әуен»
20.15 Д/ф «Тәртіп»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Д/ф «Жолбарыс»
21.20 «Әсем әуен»
21.30 Итоговые новости
22.00 К/ф «Менің ағам -агент»
22.40 «Әсем әуен»
23.15 «Әу» де»

31 КАНАЛ

06.00, 04.00 «Әзіл студио» ойын-сауық
06.30, 05.20 «Ризамын» ойын-сауық
07.00, 20.00 Информбюро (рус., каз.)
08.00, 01.20 «31 әзіл»
09.00 Мультсериал «Аватар: Легенда об Аанге»
09.40 Мультсериал «Губка Боб»
10.30 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
11.20 Мультсериал «Кунгфу Панда»
12.10 Худ. фильм «Притворись моей женой»
14.30 Худ. фильм
17.20 Худ. фильм «Человек паук-2»
21.00 Худ. фильм «Соепой мечь»
22.30 Худ. фильм «Терминатор 2: Судный день»
02.40 «Time Vine» ойын-сауық
03.00 «Tik Tok show» ойын-сауық
03.20, 05.00 «What's up?»
04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина

7 КАНАЛ

06.02 Телехикая
07.00, 22.00 Телехикая «Үзілген жапырақтар»
08.50, 23.30 Телехикая
10.00 Телехикая «Алыс шаһар»
11.00, 12.00, 17.00, 18.30, 01.40 Телесериал
13.00 Жаңалықтар
13.15 Новости
13.30 Телехикая «Қайсар жүрек»
14.40 Телехикая «Кеш келген махаббат»
16.30 Мультсериал
18.00 Жаңалықтар
19.30 Новости
20.00 Сериал «Ветренный»
21.00 Сериал «Далекий город»
00.50, 05.00 Жаңалықтар
01.15, 05.25 Новости
03.10 Гүл-гүл шоу
03.50 Жарқыраған жұлдыз
04.20 Жұлдызды шаңырақта

Сәрсенбі - Среда, 27 мамыр

ХАБАР

05.00 Телехикая «Фатмагүл»
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Турбозавры»
10.00, 20.00 Телехикая «Эшрефтің арманы»
12.00 Телехикая «Келінжан»
13.00 «ОйнаQ»
14.00 «Біздің назарда»
14.30 Пульс планеты
14.45 Жер-жаһан
15.00 Худ. фильм «Крид3»
17.00 Сериал «Мечта Эшрефа»
19.00 Новости
19.30 Жаңалықтар
22.00 «КешREC»
23.00 Худ. фильм «Робоккоп»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Көреміз-шоу
07.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
08.30 Доброе утро, Казахстан!
10.00 Худ. фильм «Оттепель»
12.00 Смотрим наше кино вместе
14.30 Қослайк
18.30 Басты жаңалықтар
19.00 Көреміз шоу
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «Первый отдел-5»
01.30 Главные новости
02.05 Ночной кинотеатр.
03.10 Басты жаңалықтар
03.35 Паутина

КТК

07.05 Әнім сен едің
07.40 музыкалық халықтық-шоу
08.40 «Sasyq», казахстанское кино!
10.30 Сериал «Шеф-7»
12.40 Сериал «Клан ювелиров»
14.40 Сериал «Реванш»
16.40 Сериал «Дворняжка Ляля»
18.40 «Қызыл раушан», Ұланғасыр Қамидың өн кеші
21.00 Сериал «Клан ювелиров»
23.00 Сериал «Шеф7»
01.00 Сериал «Дворняжка Ляля»
02.30 «Sasha» казахстан- кое кино!
04.00 «Кел, шырқайық!»
05.00 «Қызыл раушан», Ұланғасыр Қамидың өн кеші

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Әсем әуен»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Әсем әуен»
10.25 К/ф «Өзгеремін»
11.05 «Әсем әуен»
11.45 Д/ф «Киелі Қазақстан. Мыңжылдықтар мұрасы»
12.05 «Біздің толқын» /тікелей эфир/
12.50 «Әсем әуен»
13.05 «19 регион»

13.40 «Әсем әуен»
14.25 «Ауылдан адам көшкенмен...»
14.45 Әсем әуен
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Шашу»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Менің ағам -агент»
17.00 «Угәгәй melody»
17.00 «19 аймақ» /тікелей эфир
18.40 «Әсем әуен»
19.30 «Агро аймақ»
19.40 «Әсем әуен»
20.15 «Сакральный Казахстан.Наследие Великой степи»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Д/ф «После огня»
21.30 Итоговые новости
22.00 К/ф «Көлеңкедегі күш»
22.40 «Әсем әуен»
23.20 «Аман болайық»

31 КАНАЛ

06.00, 04.00 «Әзіл студио»
06.30, 05.20 «Ризамын»
07.00 нер қырандары «Харекет қорына 5 жыл»
09.00 Мультсериал «Аватар: Легенда об Аанге»
09.30 Мультсериал «Губка Боб»
10.00 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
10.30 Мультсериал «Кунгфу Панда»
11.00 Худ. фильм «My little pony в кино»
13.00 Худ. фильм «Принц пустыни»
15.10 Худ. фильм «Семья по-быстрому»
17.40 Худ. фильм «Человек-паук-3: враг в отражении»
20.30 Худ. фильм «Трансформеры»
23.20 Худ. фильм «Подводный капкан»
01.10 Худ. фильм фильм «Час расплаты»
03.00 «31 әзіл» ойын-сауық
03.20 «Time Vine» ойын-сауық
03.40 «Tik Tok show» ойын-сауық
04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина
05.00 «What's up?» ойын-сауық

7 КАНАЛ

06.02 Телехикая
07.00, 22.00 Телехикая «Үзілген жапырақтар»
08.40, 23.30 Телехикая
10.00 Телехикая «Алыс шаһар»
11.00, 12.00, 18.00, 02.15 Телесериал
13.00 Худ. фильм «Вакзал для двоих»
16.00 Алдараспан
20.00 Сериал «Ветренный»
21.00 Сериал «Далекий город»
00.45 Шымкент-шоу
03.35 Гүл-гүл шоу
04.15 Әйгерім Сейфолланың сырласу
04.55 Жұлдызды шаңырақта
05.25 Қызықты weekend

ЕР ЕСІМІ – ЕЛ ЕСІНДЕ

ТАНЫҒЫҢ КЕЛСЕ ДӘНЕШТІ, ЖАНТАЙЫП ЖАТЫП ӘН ЕСТІ

Сембек СОЛТАНҰЛЫ
«Алатау»

Ән арқылы өзге адамның жан сезімін оятып, жүрегінің нәзік қылын қозғау - өншіліктің көркем шеберінің ғана қолынан келеді. «Ұйықтап жатқан жүректі өн оятар, әнші тәтті оралған мәні оятар», - деп Ұлы Абай өнші орындалуына, өншінің шеберлігі мен ерекшелігіне үлкен мән берген. «Құлақтан кіріп бойды алар» өнердің бір саласы әсем әнді бойына серік еткен, халықтың ойынан кетпейтін, санасынан өшпейтін, атақты да ардақты өншілеріміз аз емес. Әр өншінің өз ерекшелігі мен өз өрнегі бар. Сондай дарын иелері Манарбек Ержанов, Жүсіпбек Елебеков, Ғариқолла Құрманғалиев, Байғабұл Жылқыбаев сияқты өн өнерінің кемеңгерлері тарихта аз болған жоқ. Ұлықтауға лайық дара тұлға. Дарыны дархан. Өзіндік өрнегі, қайталанбас мақпал үнді, орындаушылық тәсілі мен бұлбұлдай ерекше нақышы бар, халықтың өнердің інжу-маржанын бойына терең сіңірген, тыңдаушысының құлақ құрышын қандыратын жоғары талант иесі Дәнеш Рақышев жайында ой өрбітпекпіз.

оралған Дәнеш туған жерге деген сағынышын «Туған жер», «Саясында алманың» деген өз әндерімен жеткізеді. Алдымен өзі туған өлкесі Жаркент қаласындағы көркем өнерпаздар қатарында ән салып жүріп, 1960 жылы Алматыдағы Ғылым академиясына барып, белгілі өнертанушы ғалым Б.Ерзаковичпен жолығып, осы жақта белгісіз болып келген 100-ден астам Әсет әндері мен халық әндерін ұнтаспаға жаздыртады. Әндері қазақ радиосы арқылы бар қазақ еліне танымал болады.

Қазір біз Дәнеш аға халқымыздың дәстүрлі өншілік өнеріне тың тыныс беріп, халық композиторларының, сал-серілердің шығармашылығына екінші бір өмір сыйлаған өнердегі ұлы тұлға еді деп толық сеніммен айта аламыз. Дәнеш аға 1972 жылдан өмірінің соңына дейін Жетісу облысының орталығы Талдықорған қаласындағы филармонияда қызмет етіп, соңына көптеген шәкірт тәрбиелеп қалдырды. Қазақ ССР халық әртісі, өнші композитор Дәнеш Рақышев биыл, яғни, 2026 жылдың 1 мамырында 100 жасқа толды. Астана, Алматы, Талдықорған, Жаркент т.б. қалаларда Дәнеш ағаның құрметіне концерт беріліп, шәкірттері Дәнеш салған әуезбен әндерін орындап, халықты қуанышқа бөледі. Тыңдаған жұрт Дәнеш Рақышев өлмеппі, өлместей артына із қалдырыпты деген ойда тарқасып жатыр. Талдықорған қаласында орта мектеп-интернат, үлкен бір көше, Талдықорған қаласындағы Филармония Дәнеш Рақышев атымен аталады. Сол сияқты Талдықорған қаласындағы «Өнер» мектебінде Дәнештің өншілік класы ашылып, оған өзінің төл шәкірті Қазақстан Республикасының мәдениет қайраткері, өнші Абылай Қармысов Дәнеш салған өн нақыштарын үйретіп, жастарға ұстаздық қызмет етуде. Қазіргі кездегі жастардың ішінде кейбіреуіне риза боласын, кейбіреуіне қарнық ашады. Талдықорған қаласындағы Дәнеш Рақышев көшесімен келе жатқан бір баладан:

- Мына сен жүріп келе жатқан көше қалай аталады?

- Рақышев көшесі.

- Рақышев кім болған?

- Жазушы шығар

Екінші бір ұл мен қыз балаға:

- Дәнеш Рақышев кім болған?

- Дәнеш Рақышев өнші, композитор, осы көше Дәнеш Рақышев атымен аталады және мен оқып бітірген мектеп-интернат та сол кісінің атымен аталады, - деп сайрай жөнелді. Қасындағы қыз бала Талдықорған қаласында Дәнеш Рақышев атындағы филармония бар екенін айтты. Жастардың бірін тыңдап қарнымыз ашып еді, екіншілеріне риза болдық. Сол сияқты құрылыс дүкенінің тұсында тұрған такси жүргізушісінен «Дәнеш Рақышев кім болған?» - деп сұрағанымызда: «Дәнешті білмесең Талдықорғанда қалай жүрсін?» - деп өзімізді ұялттып қойды.

Дәнеш ағаның өншілік, орындаушылық өнеріне қызығып, әр кезеңдерде қасына ілесіп өнін үйренген шәкірттері баршылық. Бұл күнде әмірден озған Ергали Наймантаев, Зарықбек Рақымжанов, Санақ Әбеуов, Жақсылық Мырқаев, Мырзахмет Мұқаманов сияқты шәкірттері көздері тірі кезінде әрқайсысы ұстаздарының аманатын мүмкіндігінше шамасына қарай орындап өткен өншілер. Бүгінгі күні Абы-

Қазақстанның халық әртісі, өнші композитор Дәнеш Рақышев

алған шәкіртісіз. Дәнеш ағаны алғаш қайда жолықтырып, назарына қалай іліктіңіз?

- Дәнеш аға халық әртісі атағын алғаннан кейін 1986 жылы күз айында Жаркент өңірін аралаған сапарында достарына, бауырларына шәкірт іздеп жүрмін, осында өншілік өнерге бейімі бар жастар болса қарастыра жүріңдер, - деген екен. Дәнеш ағаның көптеген өндеріне өлең жазған ақын Тоқпай Исабеков ағамызбен бір ауылда тұрдық. Менің ән айтатынымды талай рет көрген еді. Сол сапарда Тоқпай аға мені шақыртты. Дәнеш аға мен Таңатар Алшабеков және басқа да ағалардың алдында ән салдырып, тыңдап көріп, өнші ретінде

Дәнеш ағаның жолдасы биші Фатима жеңгей

Шәкірттері Абылайхан Қармысов пен Нұржан Жанпейісов

лайхан Қармысов, Серікбол Шыныбаев, Нұржан Жанпейісов сынды шәкірттері Дәнеш ағаның жолын жалғап, жас буынды тәрбиелеп, ұстаздық жолымен өншіліктің қыр-сырын үйретуде.

Дәнеш ағамен тіршілігінде бірге жүріп, әуездері құлағына әбден сіңімді болған шәкірттерінің бірі Абылайхан Қармысовпен сұхбаттасудың сәті түсті.

- Абеке, сіз Дәнеш ағаның көзін көріп, өншілігін тікелей өзінен үйреніп, тәлімін

жұмысқа қабылдады.

- Сіз Дәнеш ағаны жолықтырғанға дейін де Дәнеш аға нақышындағы өндерді айттып жүрсең боларсыз. Сонда да болса тума талантың өзінен тікелей өншінің қыр-сырын үйрене жүріп, бұрынғы өзіңіздің байқамай жүрген олықтықтарыңыз болса толтырдыңыз ғой. Қандай жолдармен үйрендіңіз, сіздерге қалай, қандай әдістермен (методикамен) үйретті?

- Сол кездегі халықтың сұранысына орай, ішінде әзіл-сықаққа толы көріністер көрсететін Білісбек аға, Күләш тәте, Төлепбай аға, домбырашы-күйші Бақберген Асқарбеков ағамыз және мен бар көктемнің орта шенінен бастап, сонау күздің аяғына дейін гастрольдік сапармен ел-жұртты аралап концерт қоямыз. Концерттің ба-сында мен 2-3 өнімді айтып болғаннан кейін, сыртқа шығып залдың артқы есігінен кіріп, концерттің орта шенінде сахнаға шығатын Дәнеш ағаның өнін тыңдайтынмын. Ерtesi күні кешкі концертке дейін бос кезімізде кешегі айтқан өнін талдап, мыңдап не ұққанымызды сұрап, кейбір ірімдерді былай айт деп нұсқау береді. Келесі күні де солай қайталанарды. Бір айдың ішінде 30 концерт қойсақ, репертуарына күнде бір не екі ән қосып, таныстырып отырады. Әсіресе концерттен кейін басшылар үйге апарып арнайы дастархан жайып құрметтеп қонақ жасайды. Аға сондай кезде шабыттанып өңімісін айта отырып, 10-15-ке жуық өн айтады. Дәнеш аға қай кезде болса да өнді ұшар шыңына жеткізе орындайтын. Шәкірт етіп ертіп жүргеннен кейін, нағыз өн орындаушылықтың құдіретін сезінсін деп, өзі де барын салып, үлкен шабытпен орындап үлеі көрсететін. Әнді талқылау кезінде байқамай қалған жерімді болса ескерту жасап қайта көрсететін еді. Жоғары оқу орнындағы студенттер аудиторияда отырып білім алса мен үшін Дәнеш ағаның әрбір өн салған орны үлкен аудитория еді. Қазақтың бұрынғы дала дәстүрі бойынша өзі ұстаздарынан қалай өншілікке машықтанса, мені де солай өншіліктің қыры мен сырына қанықтырып, баулып тәрбиеледі.

- Ұстазыңыздың аманатын қалай орындап келесіз?

- Ұстазымыздың аманатын орындау үшін кейбір өндерді сол ағаның жоғары шабытпен орындаған кездердегі үлесіне салуға тырысып бағамын. Ағаның салған өндерінің қалыбын бұзбай, сол аға айтқан тональност пен ритм ерекшеліктерін сақтап отырып, өнші басталуы, ортасы, өнші мінезі, айтар ойы, шарықтау шегіне жеткізіп барып аяқтала келе тұжырымдалуы, бәрін ақыл-ой санаңнан өткізіп барып, жүрегіңе қонақтатып, бойыңа сіңіріп, құдды сол өнді өзің шығарғандай, өзіңнің ішіңнен, көкейіңнен шығып жатқандай дәрежеге жеткенде ғана сахнаға шығып айту керек. Айту барысында халықтың жүрегіне жеткізу үшін бар болмысың, бүкіл дене бітімің, жан дүңіңмен сол өннің ішіне еніп, өзің сол өн болып қалықтап, сол өн болып үздігің, сол өн болып жылап, қуанып, тебіреніп сол сәтте сол үнмен өмір кешуің керек.

- Дәнеш ағаның сіздерден кейінгі жастарға ұстаздық шарапаты тиді ме?

- Иә ол кісі шәкірт тәрбиелеуде еш тоқтаған емес. Өмірінің соңғы жылдарында қазіргі өзінің атына берілген, қазақ орта мектеп-интернаттында өн класын ашып, талапты балаларды өншілікке баулыды. 1991 жылы Талдықорған педагогикалық институты Жетісу мемлекеттік университеті болып қайта құрылды. Оның бірінші ректоры – профессор Жомарт Жапаров және сол кездегі Талдықорған облысының басшылары ақылдаса келіп, әйелі өншіге университеттің музыка факультетінен өз класын ашып, болашақ өншілерді дайындауға ұсыныс жасайды. Дәнеш аға қуана келісіп студент жастарды өншілікке тәрбиелейді. Өкінішке қарай, Дәнеш аға ойламаған жерден дүниеден өтіп кетті. Ол кісінің бастап кеткен ісін шәкірттері Қазақстанның еңбек сіңірген өртісі М.Мұқанов пен маған тапсырды. Бір жылдан кейін тоқырау жылдарының оптимизация (қаржыға байланысты қысқарту) деген келіп, Дәнеш Рақышев класы жабылып қалды. Менен басқа Дәнеш ағаның төл шәкірттері Серікбол Шыныбаев Жетісу университетінде, Нұржан Жанпейісов Құрманғазы атындағы Ұлттық консерваторияны оқып бітірген соң Ж.Елебеков атындағы эстрада-цирк колледжінде және Т.Жүргенов атындағы қазақ Ұлттық өнер академиясындағы дәстүрлік музыка кафедрасында біраз жылдардан бері Дәнеш ағаның өн класын ашып сабақ беріп келеді. Нұржан Жанпейісов ағаның өндерін кәсіптік деңгейде орындап жүрген ең кенже шәкірті.

- Дәнеш ағаның ізін жалғастырып шәкірт дайындау ісінде сіздің қандай үлесіңіз бар?

- Талдықорған қаласында дәстүрлі өн, жыр, терме, күйшілік өнері, айтыс өнері ұрпақтан ұрпаққа жалғасын деп, сол кездегі облыс әкімі Серік Ұмбетов «Өнер» мектебін ашып берген болатын. Соңғы 10 жылдан бері сол мектепте ынтасы бар балаларды Дәнеш ағаның өн салу мәнеріне баулып келе жатқан жағдайым бар. Өз бетімен келіп Дәнеш ағаның өншілік мектебінен дәріс алып, оны жақсы меңгерген шәкірттеріміздің бірі - Арафат Искаков. Бұл күнде Дәнеш Рақышев атындағы Жетісу облыстық филармониясының өншісі, «Мәдениет саласының үздігі» деген атақтың иегері.

- Бәрекелді, Абылайхан Жүмәдіпұлы! Ұстазыңыз, Қазақ ССР халық әртісі Дәнеш Рақышев жайындағы саяхаты өңімізге, шынайы ой, пікір бөліскеніңізге үлкен рахмет! Дәнеш ағамыздың әуауы риза болсын!

АВТОРДАН:

Дегенмен де Дәнеш Рақышевқа биылғы жылы 100 жылдық мерейлі жасында Талдықорған қаласының бір көрнекті орнына тұғырын биік етіп, ескерткіш тұрғызса үлкен бір ұлағатты іс болар еді. Бұл мәселені облыс басшыларына құлаққағыс етіп жеткізуді жөн көрдім.

Дәнештің (Дәниядің) әкесі Рақыш Қанайұлы мен шешесі Ақманар.

Қазақ халқының басынан небір алапат, нәубет, зұлматты қилы кезеңдер өтті емес пе? 1930 жылдардағы қуғын-сүргін, ашаршылық қазақ елінің көбі жан сақтап қалу үшін шет елдерге босып көшті. Қытай шекарасына жақын орналасқан Райымбек, Жаркент, Алакөл, Алтай өңіріндегі қазақтар жаппай қытай жеріне (Шығыс Түркістанға) көшіп барып жан сауғалады. Солардың қатарында барған Рақыш та Сайрам көлінің маңайында Тұңзы деген бай дүңгеннің малын бағады. Домбырасын қолынан тастамай алып жүретін Рақыш өнші, салған жерден айтысып кететін бойына біткен жан-жақты өнері бар адам екен. Дүние есігін ашар-ашпастан әке-шешесімен Қытай жеріне келіп, балалық кезі, жастық шағы сол жақта өтеді. Сол қытай жеріндегі Жарсу, Қаратас мектептерінде оқып өседі. Өскен ортасынан шыққан Өбіләкім молда, Төрехан ақын, Күләй ақын, өнші, домбырашы Өпірейім молда, өнші скрипкашы Байбазар сияқты мұғалімдердің өнерінен сусындап өседі. Дәнеш әкесіне де еліктеп жастайынан домбыра ұстап, ән салып жүреді. Дәнешті 14-15 жасқа келгенде қазақ дүлдүлдерінің бірі Әсет Найманбайұлының мектебінен өткен Қалибек, Қадрихан, Мәмет сияқты өнші сал-серілердің қасына әкесі қосып жібереді. Осы өнерпаз өншілердің қатарында жүріп Дәнеш өншіліктің қыр-сырын үйреніп, нағыз өнші болып қалыптасады. Әсеттің «Інжу-маржан», «Қоңырқаз», «Қисмет», «Ардақ» сияқты көптеген өндерін үйреніп айтып көпшілік көңілінен шыға біледі. Үлкен өнер табалдырығын тума талантымен аттаған Дәнеш Кұлжа қаласындағы «Дәулет тобы» деген ұйғыр-қазақ театры ашылып, ел ішінде жүрген дарынды өнерпаздарды осы ұжымға шақырады. Дәнеш Рақышұлы алғашқылардың бірі болып сол театрға қабылданады. Сол театрда Қайыпбек Байтасұлы деген үлкен өншімен қатар жүріп, одан да өзіне керек нәрселерді үйреніп, ұстаз тұтады. 1954 жылы Іле-Қазақ облысы құрылғанда «Қазақ облыстық театры» құрылып, Дәнеш өнші сол театрды 1959 жылға дейін басқарады. Осы жылдар аралығында Пекин, Шанхай, Ханжу, Харбин, Пенжым сияқты Қытайдың үлкен қалаларында, Моңғолияның көптеген елдерін аралап, өнер көрсетеді. Талантына риза болған халық оны қашанда жылы қарсы алып, өнін сағынумен болатын.

1956 жылы Қытай еліне арнайы іссапармен келген жазушы Сәбит Мұқанов Дәнешті қасына ерте жүріп, оның өншілік өнеріне жоғары баға береді. С.Мұқанов келіп кетісімен сол жылдың қыркүйек айында Дәнеш те Қазақстан мен Орта Азия елдеріне өнер сапарымен келіп қайтады. 1959 жылы Отанға

БАТЫР ТУАР ЕЛ ҮШІН,

«Құрметті Наурыз ініме. Жездеңнің адами болмысынан сыр шертетін осы туындымды естелікке ұсындым», – депті саясаттанушы, жазушы һәм ақын Тұрсын Абдуалиев. 2010 жылы сыйға тартқан «Тағылым» атты кітабында. Мұндағы кейіпкерлер бүгінгі тірліктің тізгінін мығым ұстап, өздерінің өмір өріндегі орындарын тапқан тұлғалар. Өншейін көптің бірі ретінде өмір сүру үшін еңбек еткендер емес, жасампаздық жалауын биіктете ұстаған айрықша қабілеттерімен танылған тарландар.

«Туған еліміздің мүддесі үшін өздерінің бар күш-жігерін сарқа жұмсап, дамыл таппай, дамуымызды нәтижелі ұйымдастырып жүрген азаматтардың абыройлы ізденіс әрекеті, сапарнама, саяси сараптамалар хақындағы көзқарасымды назарларыңызға ұсынып отырмын. Кездестірген кейіпкерлеріңіздің ұрпақ тәрбиесімен үйлесімді үлгілері болса қабылдап аларсыздар деген үміт үстінде шығармашылық ой-санамның өздеріңіздің таным-талғауларыңызбен табысқанына ризашылықпен сәлем жолдаймын», – депті «Тағылымның» авторы.

Екеуіміз 1973 жылдан танысып. Ол Талдықорған облыстық партия комитетінің үгіт-насихат бөлімінің нұсқаушысы, лекторлар тобының жетекшісі, мен ұйымдастыру бөлімінің нұсқаушысымын. «Ананы қатырамыз, мынаны жапырамыз» деген ұғым аясында бюронның алуан түрлі қаулысын дайындауға атсалысқан партия сарбаздарының қатарында едік. Сөйте тұра идеология жұмысының қыр-сыры жайында жиі пікір алмасып, тіпті керісіп жататынбыз. Кейін әртүрлі лауазымды қызмет атқарған жылдары да осы қаракетіміз бір сәтке бәсеңдеген емес. Бұдан екеуіміз де ұтпасақ ұтылмадық білем. Тұрсекең білімі терең, өмірде көргені көп, тоқығаны басым, жинақтаған тәжірибесі мол азамат. Мұсабек ауылының тұмасы, Айнабулақ теміржол дистанциясының жұмысшысы, төрт жыл әскери борышын өтеген жауынгер. В.И.Ленин атындағы Москва Мемлекеттік педагогикалық институтында оқи жүріп, үш жылдық Марксизм-ленинизм университетінің журналистика факультетін, Свердлов мемлекеттік педагогикалық институтын, Москва Қоғамдық ілімдер Академиясын тәмамдаған, халық ақыны Артық Жексенбековтің күйеу баласы, белгілі қоғам қайраткері, Қазақстан жазушылар одағының мүшесі, Алматы облысының Құрметті азаматы. Тұрсынның «Тағылымымен» сырласқан сайын кейіпкерлерінің бүгінгі жастарға бойтұмар болатынына көзім жетіп, сегіз қыры, бір сырлы автордың тұлғалық қасиеттеріне тәнті боламын.

ДИНМҰХАМЕД ҚОНАЕВТЫҢ ТҰРСЫН ӘБДУӘЛИГЕ БЕРГЕН СИПАТЫ

Ұлтымыздың дана ұлдарының бірі Дінмұхамед Қонаев 1977 жылдың көктемінде Талдықорғанға келген сапарында құрылысы аяқталуға жақын саяси ағарту үйінің жай-жапсарымен таныса жүріп, құлаққа жағымды, ызғарсыз, биязы үнмен:

– Ал, Әріпбай, бұл ақ отауларыңның иесі кім?

Ұлы адамның алдына қадамын нық басып жетіп барған Тұрсын:

– Мен, Тұрсын Әбдуәлиевпін, – дейді.

– Ә, ақ отаудың иесі ақ дидарлы інім екен ғой. Бұрынғылар мұндайды нысаналы туған дейтін. Мына айырлау біткен иегінде қайтпайтын қайсарлық тұр екен. Бала кезінде бұзық болғаның дә көрініп тұр. Бірақ біздің насихатшылардың оқуын дұрыстап ұйымдастыр. Отауың халық қалап келетін орталыққа айналсын. Енді мынадай ғимаратты қажетті мазмұнмен толтыру керек, басқа айтар жоқ...

Осы сөзге Тұрсын балалық шағында кіші шешесі Көкөнің оны «Қара бұзық» деп атайтыны, ауыл балаларымен бала әтештей шатасып жататыны есіне түсіп, қырық жылдан кейін оның кескінінен өжеттігін аңғарған үлкен адамның әулиелігіне қайран қалды.

...«Қапал-Арасанда» дем алып жатқан Дінмұхамед Қонаевқа сәлем бере бағған

азаматтардың қатарында болған Тұрсекең кезек келгенде кере қарыс маңдайына біткен мейірлі қой көздері бет жүзіне барлай байыздады. Қымсынғанын қалт жібермеген Көбес:

– Аға, Тұрсын Әбдуәлиев ініміз, – деді.

– Жетісудағы теңкеріс тобының төбе биі осы екен ғой...

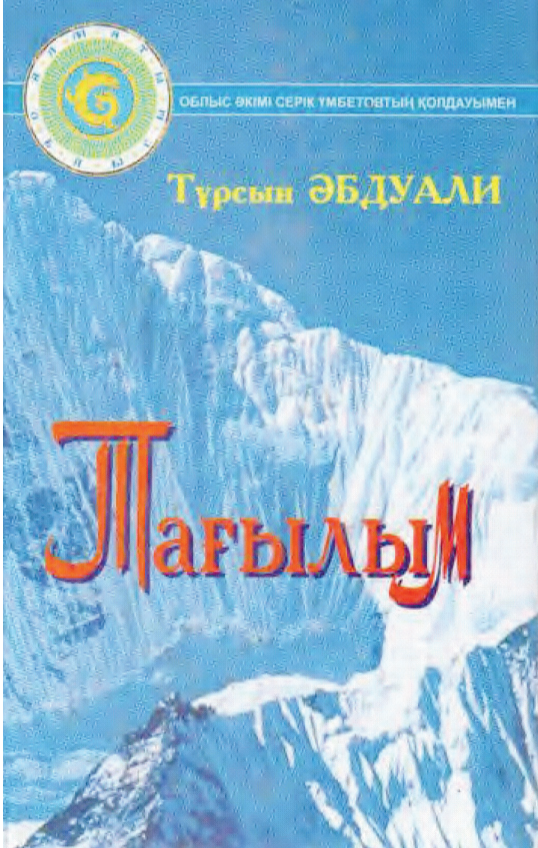
Тағы бірер дүркін зер салып:

– Өзін бұрын көрген екем ғой. Солай емес пе, Тұрсын?

«Адамды бірден өзіне тартып, баурап алатындығы, «ұлылық пен қарапайымдылық егіз ұғымдар» деп кеткен бір данышпанның сөзін есіне түсірген Тұрсекең, ұлы адамның әңгімесін мұқият тыңдаумен болды. Теңіздей терең білімділікпен әдіптеліп өрбіткен ойы бар ынта-ықыласыңды аялай құндақтап, мөл-мөлдір иіріміне батыра берді, батыра берді. Айтқанына ұйып отырған жастарға көңілі толған Димекен:

– «Інілерім, әркімнің адамгершілігі, халқына тигізген қайырымымен өлшенеді. Қолыңнан келгенше жақсылық жасауға дайын тұрсаң, сенің жіберген ағаттығыңның барлығы кешіріледі. Ал сенің мұндай мінездеріңді таразыға тартып, қасиетіңді қара қылды қақ жарғандай айқындаушы – халық. Гөп мынада – басқарушы мен бағынушылардың өзара тіл табысып, бір-біріне жұғысуында. Бұл жайында тілі шоқ қарыған Әйтеке бидің «Елдің бағын ашпаса, ер мұратына жетер ме? Ерінің сағын сындырса, ел мұратына жетер ме? деген ұстанымына берік болғандарың жөн. Кемеңгер бидің бұл сөзінің есті ұрпаққа ұмытылмас ұлағат болуы екі дүйдің кейіпкері сендерге байланысты, шырақтарың».

Осы кездесуден кейін Тұрсекең мынадай түйін түйіпті. «Алатаудай заңғар, даңқы ұрпақтың ұранына айналған Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың тарихтағы орны айрықша жоғары. Өкінішке қарай, небір ғұламаларды өсіруге қабілетті қайран қазағымның кейбір

кейін көргенде іші-бауырың тозақтың отына өртенгендей. Олай дейтінім, тіршілігінде халқына қалтқысыз қызмет етуге бар ғұмырын сарп ететін ерлерден гөрі, бәйгеден озып келген жүйрігін артық ардақтайтыны несі екен дейсің-ау, күйінгеніңнен.

АҒАДАН АЛҒАН ТАҒЫЛЫМ

«Ағаның ағасы бар, әрқайсысының өзіндік бағасы бар» деген сөзді «Октябрь туы» газетінің бас редакторы Ғайыс Егембердиевтен естіген-ді. Ұлы Отан соғысының ардагері, алғашқыда пулемётші, одан кейін 203 миллиметрлік гаубицаның командирі, кіші лейтенант екінші, үшінші Белорус майдандарында Витебск, Орша, Смоленск қалаларын, үшінші Балтық бойы майданында Риганы жау қолынан босатуға қатысып, Тукумус пен Либаво арасындағы Курляндияда қарулас достарымен жеңіс қуанышын қарсы алған майдангер, Отанын қорғауды азаматтық борышым

деп санаған елжанды азаматтармен қатар жөтелде лай кешіп, суық сорған беттері көлкілдей домбығып, барбып іскен қолдары қасық ұстауға келмей, ас құйылған котелкті қос қолдап, әрең көтеретін халге түскен жандардың «бүйткенше қиналмай өлсем екен» деген жанайқайын естісе, кейін кемелденген социализмнің негізін қалаған қайраткерлердің қайсарлығына сү ісінген бас редактор ағасы, бір әйелдің жалақорлық арызының мазмұнын қозғап, ел ішіндегі қауесеттерді жеткізіп отыруын қалаған обкомның хатшысына жиіркене қарап:

– Мұндай іс-әрекет қолымнан келмейді, бәсеке. Сіз өсек жинаған әйелдің тілімен сөйледіңіз ғой. Осы қылығыңыз партия сеніп тапсырған дәрежеңізге лайық па? – деп меселін қайтара бетіне басып, тойтарғанда, ызғарланып, өңі қашқан хатшының:

– Кетіңіз, – деген бір ауыз сөзге ғана шамасы жеткен.

Қарымды қаламгер осындай жағымды-жағымсыз жайлар мен алдынан шыққан әрқилы оқиғаларды баяндай отырып, ісін жалғастыра берісіне:

– Замана салмағы сазартып, қызмет қызуы қандай да қасаң талап қойғанымен, бейкүнә жандарды жазаға сүйреу – арыңды таптаумен бірдей. Ардан аттағаның – адамдық қасиеттен айрылғаның. Бұл киелі, қасиетті ұғымды пайымдау, таразылау – ғаламдағы жанды-жансыздарға мейірмандық көзбен қарау деген сөз. Журналист мамандығының ерекшелігі де осында, – дейді жымыяп.

– Ұқтым, аға! Қойын дәптеріме Бапекеннің «Әділдік болмаған жерде Алланың да ризашылығы болмайды» деген өмірлік қағидасын таңбалап қойдым. Енді Сіздің мына сөзіңізді де тіркеп қоямын.

– Әп, бәрежелді. Іске сәт шырағым.

«ОКТАБРЬ ТУЫ» - «ЖЕРҰЙЫҚТЫҢ» БЕДЕЛІН АСҚАҚТАТҚАН ӘБДУӘЛИ ТҰРСЫН

«Қара бұзық» атанған Әбдуәлидің ұлы «пәлен колхозда береке, түлен совхозда мереке мол екен» деген үлкендердің әңгімесіне жасынан қанық. «Адамның ақылы сөйлегенінен белгілі» дегенді орыс ғалымы Павловтың еңбегінен оқыса, «Директор басқарады, басқалар жасқанады» дегенді айналымға айналдырған өзі. Қызмет бабында Талдықорған облысының партия активін, мекеме, колхоз бен совхоз басшыларын жақсы біледі. Социалистік Еңбек Ері Никита Головацкий, Әбдіқадыр Дайыров, комсомолдың шекпенінен шыққан Нұрсейіт Сауранбаев, майталман басшы Ақболат Мырзабеков, аудандық газет редакторлары Сәбит Биболов, Сағындық Танекенов сынды елжанды азаматтар туралы жазған очерктерін оқушы қауым жылы қабылдаған.

Қоғамның дамуы, баршаға ортақ мақсатқа жетуге жетектеудің бірден-бір даңғыл жолы – бірлікте жатқандығы, онсыз берекенің ауылы алыс екендігін марксизм-ленинизм университетінің қабырғасында-ақ санасына сіңірсе, өз міндетін жүрдім-бардым атқара салу, қоғамдық істегі қолбайлауды айтпаса білмейтін, ашпаса көрмейтін, өзінше кеңпейілділік танытқансытын басшылардың сөзінен әйгіленетінін облыстық «Октябрь туы» – «Жерұйық» газетінің редакторы қызметін атқарған жылдары кездестіруінде кездестірді. Майталман басшылардың қарекетін мадақтаған очерктер жарияланып, экономикасы шөгіп, әлеуметтік жағдайы

төмен шаруашылық басшыларының дәрменсіздігі сынға алынған мақалалар газет бетінен батыл әйгілеген облыстық партия комитетінің мүшесін біреулер батыр десе, енді біреулері тентек санады. Осы тентегімнен бірдеңе шығады деп үмітін үкілейтін ұлтымыздың өнегелі дәстүрін жетік білетін бас редактор газеттің беделін асқақтатып, жыл өткен сайын оқырмандар газеттің көзекті санын асыға күтетін болды. Өзеюжарды тақырыптардың жариялануы жүйеге қойылып, аяқтан шалған кемшілікті жоюға жол ашуға белсенділік танытқан журналистердің мақалалары оқырмандардың көңілінен шыққаны, айтары жоқ, редакция коллективі үшін үлкен жетістік еді.

Ұлтының, туған жерінің намысын бозторғайдай шырылдап жүріп қорғайтын Тұрсын Әбдуәлиев көсем сөздерді кесілте жазатын журналист қана емес, сұңғыла саясаткер, танымал философ. Мәскеудегі қоғамдық ілімдер академиясында алған білімі өз алдына, 1986 жылы желтоқсан көтерілісіне қатысқан жастардың ерлігін бағалауға өресі жетпеген биліктің дәрменсіздігін империялық Ресейдің саясатын жалғастырушы шовинистердің сарқыншағы жасы асқан қариялардың Политбюроның құрамындағы жалтақтаушы әрекеті мен жымсықы саясатынан деп түсінген ол бұркеулі жатқан Қазақ елі тарихына, қасақана шектелген қазақ тілінің тағдырына ден қойып, қазақ тілінде мектеп, балабақша ашу жөніндегі бастамашылдықты қолдауды өзінің перзенттік парызы деп санады. Солай болғанымен де жаңалыққа талпынған редактор қиянаттың аяқ астынан туындайтынын аңғармады.

ҚАЗАҚ МЕКТЕБІН АШУ ҮШІН АЙҚАС

Оқиға былай болған. Жаймашуақ күндердің бір кешінде сәлем бере Батыржан келді үйіне. Аман-саулықтан кейін Рәштің құлақасқа шөйі келді. «Өмір оты өшпейді» деген очерктің қолжазбасын таныстырған Тұрсекең Қаратал аудандық, Талдықорған облыстық комсомол комитетінің бірінші хатшысы болған Мұратбек Нұрпейісов туралы әңгіме қозғап, облыстық комсомол комитетінің бүгінгі тіршілігі қандай деген сауал салды. Батыржан:

– Оны қоя тұрыңыз, аға. Ертеңгі бюрода сіздің жеке басыңыздың тәртібі қаралып, жұмысыңыздан босату туралы мәселе қаралмақ.

– Ия, менің тәртібім кімнің ұйқысын бұзып, мазасын алыпты?

– Кешегі ұсынысыңызды ұлтшылдық, рушылдық ағымға теңеген Жигулиннің бастамасы бұл.

Облыстық партия комитетінің бюро мүшелігіне кандидат, облыстық комсомол комитетінің бірінші хатшысы Оңғаров айтқан мына хабардың астарын түсінген редактор:

– Мен жаңадан салынып жатқан мектеп қаладағы қазақ тұрғындарының балалары оқитын мектеп болсын деген ұсыныс бердім. Оның жеке басымның тәртібіне не қатысы бар?

– Сіз көпті толғандырып жүрген мәселені көтердіңіз. Бюро мүшелерінің біразы қолдау білдіргенімен өз пікірлерін айта алмай отыр. Қапы қалмаңыз. Көтерген ұсынысыңызды аяқсыз қалдырмау керек шығар, ағасы.

– Түсінікті. Осымен әңгімені доғарайық. Керегі теке-тірес болса, нар тәуекел. Таңғы нәсіп төңірден.

Ертеңінен редколлегия мүшелерінің басын қосып, кешелі бері туындаған оқиға жайын баяндап, обкомның бюро отырысына баратынын айтты. Алғашқыда абырпақ қалған әріптестері Компартияның сөзін сөйлеп, сойылын соғып жүрген адамның батылдығына сүйсінгенімен редакция ұжымы «Жерұйық» газетінің құрылтайшысы алдында ел намысын қорғауға қабілетті арнайы делегация мүшелерін бірге аттандырды.

«Жерұйық» газетінен келген делегация мүшелерінің мұң-шерін мұқият тыңдаған облыс басшысы:

– Бұларыңнан түк шықпайды. Ол – орыс тілді мектеп болады, – деп өзіндік байламын кесіп айтты.

Орнынан атып тұрған Әбдуәлиев:

– Кешіріңіз, біздің ұлттық мектеп ашуға құқығымыз бар ма, жоқ па?

– Әбдуәлиев жолдас, Сіз кімнің алдында тұрғаныңызды ұмытпаңыз, – демесі бар ма, бірінші хатшының.

– Мен ұмытқам жоқ, Анатолий Сергеевич. Біз үшін Сіздің мансабыңыздан қазақ халқының болашағы қымбат! Мы этот вопрос вынесем на обсуждение широкой общественности, – деді де, делегация мүшелерінен

ЖАҚСЫ ТУАР КӨП ҮШІН

– жүріңдер, – деп шығуға бет алды. Сазарып отырған хатшы үнсіз қалды.

«Бір халықтың тарихындағы екінші қысқа мерзімде аяқталмайды, ол басқа халықтың тағдырында өзінің жайратушы жалғасын табады. Патшасы парасаттың парқын ұмытқан ел қайткенде де әпербақандықтың, өзін білемдіктің, асыра сілтеушіліктің, жемқорлықтың құрбандығына айналады» – деген бір ғалымның тұжырымы Қоғамдық ілім академиясы түлегінің ойына орала берді, орала берді.

Редакцияға кірер-кірместен ақылдасатын шаруа бар деп әріптестерін кабинетіне шақырды.

– Бізді көрінген жаншып, көрінген басымызға шыға берсе неміз қалады. Желтоқсан боздақтарынан біздің жанымыз артық емес шығар. Маған шегінетін жер жоқ. «Социалистік Қазақстанға» көлемді мақала жазамыз. Келісетіндерің қалыңдар. Келіспейтіндерің орындарына барып күнделікті міндеттеріңді атқара беріңдер, – деп сөзін қысқа қайырды.

Осы сөзден бастап облыстық партия комитетінің бірінші хатшысы Жигулинмен текетірес басталды да кетті. Шұғыл түрде жинақталған деректер негізінде байыппен жазылған мақала лезде жарияланып қоғамды дүр сілкіндірді. Бұл оқиға Орталық партия комитетін де бей-жай қалдырмады. Арнайы құрылған комиссия хатшыны жақтайтын негіз таппай қиналды. Екі жақты бітімгершілікке шақыруға тырысқан Орталық партия комитетінің екінші хатшысы Ануфриевтің әрекеті де дәрменсіз болды. Оның басты себебі Мәскеу шаһары, Тимирязев атындағы ауылшаруашылық академиясында оқитын қызының мемлекеттік стипендияның сыртында Талдықорған облысының бір шаруашылығынан үстемелі стипендия алатыны әшкереленіп, Жигулиннің жемқорлыққа бір табан жақындығы дәлелденді. Шындықтың шырағданы жағылды.

ЦК КПСС аппаратынан шыққан «мықтыны»

қаламның сиясын тауысты. Бұл ағымды ақылға салып байыптасақ, бар заманды – тар заманға, зар заманға өзіміз айналдырып жүргеніміз анық. Біз қашан барымызды бағалап, тәубамызға келеміз. Қадыр Мырза-Әлидің «басқа тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте» дегенін біле тұра екі тілімізге қосымша ағылшынша сөйлеуді үйренейік деген өркеніетті өсиетке өңешіміз жыртылғанша, қағазымыз таусылғанша дауласып жатқанымыз мынау, – деп қызба қанды отандастарын шыдамдылыққа, байсалдылыққа, парасатқа шақырады өмір мектебінен өткен қарымды қаламгер һәм салихалы саясаткер. Осы жерде әдетте атып тұратын қызба мінезді Түрсекең «Құдайға сыйын, патшаны қолда, халықты сыйла» деген бабаларымыз қалдырған қасиетті қағиданы, өнегелі өсиетті қастерлей білсек, имандылықтың игілігіне бөленеміз деп тұрғанын ұқсақ етті, ағайын» деп Қазақ қоғамына салмақты сауал тастайды.

Демек, ұлттық тіліміз үш тұғырлы тілдің көлеңкесінде қалады деп үрейлену негізсіз. Одан түңіліп, бүгінгі ұрпақтың болашақтың бақытына барар даңғылын талас-тартыспен тарылтқанымыз жасампаздыққа жатпайды, – деп түйін түйген екен қоғам қайраткері Түрсекең.

ТАЛДЫҚОРҒАН ҮШІН ТАРТЫС

Жала жабу – күллі адамзатты сорлататын жауыздық атаулының ең масқарасы екенін жете білетін Әбдуәлиев, байқасаңыз, тек ақиқаттың ақ жолымен жүріп, әділдікті ту еткен азамат. Талдықорған облысы мен Алматы облысының қосудың өкіметтің мақсаты жүздеген мемлекеттік қызметкерлердің қысқаруынан экономика дамиды, халықтың әлеуметтік жағдайы түзеледі деген болжамға саяды екен.

Алайда Талдықорғандық қызметкерлер елеусіз қалып, аудан орталықтары мен көптеген ауылдың тұрғындары Алматы, Қаскелең, Талғар қалаларының маңын торлап, әйелдер ала дорба арқалап, базар жағаласа,

ваемых вопросов Вы, не считаясь с регламентом, без согласия депутатов выступили по 30-40 минут. Даже рассказали нам анекдот. Такого беспредела мы не видели даже при тоталитарной системе.

В этой связи хочу высказать свое мнение о беспринципной деятельности областного мэслихата, который превратился в «карманный» мэслихат акима области.

Налицо факт, полное игнорирование Закона о статусе депутатов, являющихся полномочными представителями народа, подмена

болашағына ақ жол ашу. Ең бастысы – береке-бірлігімізді сақтап, ел ынтымағын нығайту.

Осы жылдары зейнеткер, ардагер журналист Тұрсын Әбдуәлиев те қарап отырмады. Жаңадан шаңырақ көтерген Қазақстан демократиялық партиясының облысымызда құрылған филиалының тең төрағасы, «Қазақ еңбек және әлеуметтік академиясының» аға оқытушысының «Демократия және қоғам» атты ой толғауына зер салсаңыз, оның саясат соқпағына бет бұрып, саяси өмірдің белсенді мүшесіне айналғанын мойындайсыз.

законодательной власти исполнительной, грубейшее нарушение Конституции Республики Казахстан.

Вы нанесли нам оскорбление заявив: «Вы, талдықорғанды, в течение семидесяти лет писали клевету друг на друга, разделившись на суанов, найманов и жалайыров. А можете ли привести хоть один пример этого или показать хоть одно такое заявление? Нет, не можете, потому что это очередная безответственная выдумка, проявление вашей вседозволенности, что вызвало гнев и возмущение всего населения талдықорғанского региона.

Рассмотрение вопроса об административно-территориальном делении в республике является прерогативой, Конституционным правом Президента Республики Казахстан. Поэтому депутаты городских, районных и областного мэслихатов не имеют права на обсуждения этой проблемы на своих сессиях. Вашим давлением были проведены сессии районных, городских мэслихатов, где рассматривался вопрос о нецелесообразности перидислокации центра области в Талдықорған.

Результатом такой топорной тактики и политического верхоглядства является и настоящая сессия. Внесен раскол в единство народа, искусственным образом усугубили политическое положение внутри области. Кто навязал городским, районным и областному мэслихатам идею рассматривать вопрос об областном центре: Ахымбеков, Акылбаев и Нуркиязов или Вы?!

Ответ однозначен — это результат Вашего административного метода работы.

Я, как депутат, призываю поддержать заявление депутатов из Талдықорғанского региона и снять с повестки дня сессии областного мэслихата, так как он относится только компетенции Президента РК».

Ақиқат үстемдік алып, көп кешікпей Алматы облысының орталығы Талдықорғанға ауысты. Шалбай Құлмаханов бастаған көш керуенін қалың бұқара шаттана қарсы алды. Не дерсің мұндайда. Қуанышқа бөленген, жақсылыққа талпынған талдықорғандықтар қаңырап қалған гимарат, қожырауға түскен өндіріс мекемелері мен сауда орындарына жан бітіруге жаппай жұмылды. Алматыға лек-легімен жосылған ауыл тұрғындарының жөнді-жөңсіз жөнкіуі саябырсыды. Жаңа тұрғын аудандарының бой көтеруі жүйеге қойылып, абаттандыру жұмысы қарқын алды. Бүгінде тотыдайын таранған Талдықорған қаласының тұрғындары үш жүз мыңға жақын.

Алматы облысын басқарған Шалбай Құлмаханов, Серік Үмбетов, Аңсар Мұсақанов, Амандық Баталов, Қанат Бозымбаев, бүгінде Жетісу облысының әкімі Бейбіт Исабаевтың ел басқару тәсілдері әртүрлі болғанымен көздеген мақсаттары ортақ. Ол – облыстың экономикасын қарқынды дамыту. Халықтың тұрмысын көтеру. Жаңа жұмыс орындарын ашып, инвестиция тарту. Жастардың жарқын

ӨРКЕНИЕТКЕ АПАРАР ЖОЛ - АУЫЗБІРЛІК

Бұрынғының жігіттері үлкендерге «Ерінсең ермегің болайын, ет кессең кездігің болайын» дейді екен. Мұны «Қорған болсам еліме, қорша болсам жеріме, ұлтыма ұл боп өтемін жылқы тартар тегіне» деп түсінуіміз парыз деген Түрсекеңнің бұл еңбегін кәсіби саясаткерлер саралай жатар.

Десе де, демократия идеясы жайында «Ол – теңдік негізінде құрылған мемлекет» деген Геродоттың, «Мемлекет ісін басқаруға қақылы және азшылықтың көпшілікті қолдауы» деген Аристотель тұжырымының өмірде тұрақты болмауы мүлік иесі мен биік лауазымын иемденушілердің қарекеті екенін жасырмаған. Оның дәлелі ретінде одақтас республикаларды «Демократический централизм» негізінде біріктірген СОКП-ны алға тартады саясаттанушы Түрсекең.

Біз ол дәуірден өттік. Егемен Қазақ елінің жаңарған Конституциясы бар. Адастыратын мың жолдан өтіп, адастырмайтын бір жол – шындық жолымен өркеніет төрінен өзіндік орнын алған Қазақ Елінің сәтімен еншісіне тиген стратегиялық бағдарламасы айқын. Жасампаз елдің жұдырықтай жұмылған тірлігіне сүйсінген алыс-жақын мемлекеттер де аз емес бұл күнде.

Қоғам мүшелерінің азаматтық татулығы мен ағайындық ауызбірлігі – ежелден ыдырамаған ынтымағының арқасында сақталған ырыс. Ал мұның өзі өздігінен қалыптаспайды, ел басқарған қайраткерлердің ұстамды парасаты мен жақсылық жалауын қисайтпай тік ұстауға талпынған талабы, әлбетте, танитарлық тағылым дейді де, реті келген соң айта кетелік, соңғы уақытқа дейін қоғамдағы кемшіліктің бәріне коммунистік партия мен жұртты басқарушылар кінәлі - деп даурысқан, енді партия тарап кеткен соң қазіргі кездегі күнделікті ағаттық атаулыға тек қана басшылар жауапты, – деп жала жабуға үйренсіз келеміз бе, қалай өзі? – дейді салиқалы саясаткер. Аларған көзі өзгермесе де, отырған орнынан атып тұрып, саяси сайысқа түсуі - байқасаңыз, әдептілік аясында өтетінін ашық айтқанымыз жөн.

Қырық жылдық өмірі қой соңында өткен әкісі Әбдуәлидің «Балам, қолыңнан келсе, айналандағы ағайынға жақсылық жаса» деген аманатына қиянат жасамаған «Қара бұзық» ресми түрде «Тұлға» қатарына іліне ме, әлде жоқ па, оны өмір көрсете жатар. Бабасы Қабылысы жыраудың «Жер ойпаңы білінбес, ебін тауып үй тіксе. Ел ойпаңы білінбес, еліне сай ер туса» деген қағидасын тумасынан берік ұстанған Тұрсын Әбдуәлиевтің ел есінде мәңгі сақталарына бек сенімдімін.

Наурыз ҚЫЛЫШБАЕВ,
Алматы, Жетісу облыстарының
Құрметті азаматы

міндетінен босату жөнсіз саналып, бірінші хатшының өз еркімен босатуды сұраған арзы қабылданды. Облыстық, аудандық деңгейдегі партия, совет органдарынан Жигулинге лайық мансап бұйырмады. Жетісудағы төңкеріс тобының төбе биі Тұрсын Әбдуәлиев бастаған журналистердің жеңісіне халық ризашылығын білдірді.

ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛДЕН ТҮҢІЛМЕЙІК

«Еліміз тәуелсіздік алғалы бері берекеміз кіріп, ұлттық болмысымыздың жоғын түгендеп, барын баянды етуге талпынып жатырмыз. Әсіресе, өбден шұбарланып, мүшкіл күй кешкен тілімізді қалпына келтіру мақсатында мемлекеттік деңгейде жүргізіліп отырған тындырымды тірлігімізді мақтан етуге хақылымыз. Қазақ тілін оқыту мақсатында мемлекеттік бюджеттен миллиардтан астам қаржы бөлініп жүргені бүкіл Қазақстан халқына мәлім. Бір ғана Алматы облысына 48 миллион теңге бөлінді. Балаларын қазақша балабақшаларында тәрбиелетіп, мектепте оқытып жатқан ата-аналар қатары жылдан жылға көбейе түсуде, – дейді облыстық қазақ тілі қоғамының негізін қалаған ардагер «Үш тұғырлы тілден түңілмейік» атты толғауында.

«Осындай жақсы нышанды көріп, біліп жүріп, «тіліміз құрып барады» деп күйзеле шулайтынымызды қайтерсің?! Ақындырымыз айтысқан сайын «Қазақтың тілін қашан тірілтеміз?» деуден жаңылған емес. Кейбір қаламгерлеріміз де осы мағынада талай

еректердің арбақешке айналып кеткені ел қамын ойлаған азаматтарды қатты ойландырды.

Тығырықтан шығудың бірден-бір жолы облыстың орталығын Талдықорғанға ауыстырғаны тиімді деген ынталы топтың ұсынысы республика басшыларының назарына ілінді.

Бұған ерекше қарсылық білдірген облыс әкімі Заманбек Нұрқаділовтің тапсырысымен 1999 жылы тамыз айының 4 жұлдызында барлық аудандық, қалалық мэслихаттардың кезектен тыс өткен сессиясында облыс орталығын ауыстыруды қажетсіз деген шешім қабылданды. Ал тамыз айының 19 жұлдызында осы мәселе облыстық мэслихаттың сессиясында қаралды. Жоғарыда аталған ынталы топтың мүшесі, облыстық мэслихаттың депутаты Тұрсын Әбдуәлиевтің сөзінің қысқартылған нұсқасын оқырман назарына ұсынғанды жөн көрдім,

«Уважаемые депутаты! На первом съезде Союза писателей в 1936 году один журналист обратился с вопросом к М. Горькому: «Что такое культура?». Тогда великий писатель ответил: «Культура — это чувство меры». На нашей сегодняшней сфабрикованной сессии абсолютно отсутствует чувство меры.

Я, как депутат и гражданин, Заманбек Калабаевич, Вас уважаю, как руководителя области. Но, к сожалению, с Вашей сегодняшней позицией, отношением к проведению сессии не согласен. По каждому из трех рассматри-

МАЖИЛИС СОХРАНИЛ В НОВОМ ЗАКОНЕ ОРДЕН ЕЛБАСЫ ВОПРЕКИ ОТСУТСТВИЮ ТАКОГО СТАТУСА

ДЕПУТАТЫ МАЖИЛИСА ОДОБИЛИ ПАКЕТ ПОПРАВК В ЗАКОН «О ГОСУДАРСТВЕННЫХ НАГРАДАХ». ГЛАВНОЙ СЕНСАЦИЕЙ СТАЛО СОХРАНЕНИЕ ОРДЕНА, НОСЯЩЕГО ИМЯ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА, НА ФОНЕ МАСШТАБНОЙ РЕВИЗИИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА И ИСКЛЮЧЕНИЯ УПОМИНАНИЙ О СТАТУСЕ ЕЛБАСЫ ИЗ КОНСТИТУЦИИ, ОБРАТИЛ ВНИМАНИЕ EXCLUSIVE.KZ.

Несмотря на то, что в 2023 году в Казахстане был поставлен на утрату Конституционный закон «О Первом Президенте — Елбасы», одноименный орден решено не исключать из наградной системы. Однако его юридическое положение существенно изменилось.

Законодатели применили метод «технического понижения»: из закона полностью исключена отдельная статья 12-1, которая ранее подчеркивала особый, исключительный статус этой награды.

Теперь описание ордена «Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев» перенесено в общую статью 13-3. Таким образом, он перестал быть обособленным элементом закона и стал в один ряд с остальными государственными наградами.

НОВЫЕ ЛИЦА В НАГРАДНОЙ ИЕРАРХИИ

Вместе с перемещением ордена Первого Президента, закон пополнился тремя новыми наградами, которые отражают новые приоритеты государственной политики:

Орден «AL-FARABI»: станет высшим признанием для ученых и работников сферы образования за вклад в интеллектуальное развитие страны

Орден «QOJA AHMET YASAU»: будет вручаться за особые заслуги в развитии государственности, общественной и духовной сфер

Орден «Мейірім»: учрежден специально для волонтеров, меценатов и филантропов.

Примечательно, что Глава государства сможет награждать им в исключительных случаях без учета стандартных сроков выслуги.

ИЗМЕНЕНИЯ ДЛЯ СИЛОВИКОВ И «ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ЧИСТКА»

Поправки затронули и профессиональные награды.

В частности, расширен круг лиц, которые могут быть представлены к ордену «Айбын» (За доблесть) — теперь его смогут получать и представители высшего офицерского состава (генералитет). Также в список ведомств, чьи сотрудники подлежат награждению военными медалями, официально включена Государственная фельдшерская служба.

Важным стилистическим изменением стал отказ от дублирования названий наград на русском языке. В новой редакции закона названия вроде «Алтын алқа» или «Ерлігі үшін» больше не сопровождаются переводом в скобках. Награды теперь фиксируются как имена собственные на государственном языке.

ПОЧЕМУ ОРДЕН ЕЛБАСЫ ВСЁ ЖЕ ОСТАВИЛИ?

Сохранение ордена при отсутствии политического статуса «Елбасы» юристы объясняют преемственностью наградной системы. Поскольку орден уже был вручен многим гражданам Казахстана и иностранным лидерам, его полное исключение могло бы создать правовой вакуум.

Текущие поправки позволяют сохранить награду как исторический факт, лишив её при этом политического веса, который она имела до 15 февраля 2023 года, когда Президент Касым-Жомарт Токаев подписал закон, который официально поставил на утрату Конституционный закон «О Первом Президенте Республики Казахстан — Елбасы».

Шокан АЛМАС

В период нынешней нестабильной геополитической ситуации и повышенного риска чрезвычайных ситуаций вопрос укрепления обороноспособности страны приобрел новый характер. В своем очередном депутатском запросе депутат Сената Парламента Галиаскар Сарыбаев отметил важность подготовки специалистов в области военной медицины и предложил открыть специальное отделение в городе Талдыкорган, - сообщает 7-su.kz. со ссылкой на сайт информационного портала BAQ.KZ

СЕНАТОР ПРЕДЛОЖИЛ ОБУЧАТЬ ВОЕННЫХ ФЕЛЬДШЕРОВ В ТАЛДЫКОРГАНЕ

Сенатор считает, что необходима комплексная трансформация системы обучения военных врачей и фельдшеров. Данное направление напрямую влияет на возможность оперативного реагирования, стабильность системы военно-медицинского обеспечения и готовность государства к современным угрозам. Галиаскар Сарыбаев подчеркнул, что начало системной подготовки специалистов среднего звена – военных фельдшеров, являющихся основным звеном первичной помощи в военной медицине, - это неотложная задача. Сегодня спрос на квалифицированные кадры со стороны Вооруженных сил и структур гражданской обороны растет в разы.

Широта территории страны, специфика отдаленных населенных пунктов, а также вероятность природных и техногенных катастроф вывели обучение мобильных и специализированных медицинских работников на стратегический уровень. Депутат подчеркнул, что логично открыть на базе высшего медицинского колледжа города Талдыкорган специальное подразделение по подготовке военных фельдшеров. Концентрация крупного военного гарнизона, госпиталя и современных медицинских учреждений в центре Жетысуской области дает огромную возможность сочетать теоретические знания студентов с практикой. Если учебный процесс проходит в среде, близкой к реальной, будущие специалисты, несомненно, будут иметь более высокую профессиональную квалификацию.

Сенатор определил несколько конкретных шагов в своем предложении. В частности, заинтересованным государственным органам необходимо совместно поручить разработку образовательных модулей и стандартов для военной медицины. Вместе с тем, была выявлена реальная потребность в специалистах отрасли и поднят вопрос эффективного размещения государственного образовательного заказа. В списке предложений также имеется обеспечение межведомственной координации для реализации проекта и внесение соответствующих дополнений в существующий классификатор специальностей.

Открытие такого подразделения в Талдыкоргане бу-

дет способствовать повышению военно-медицинского потенциала не только региона, но и всей страны. Профессионально подготовленные военные фельдшеры обеспечивают эффективность оказания первой помощи, как в условиях войны, так и в чрезвычайных ситуациях мирного времени. Эта инициатива-инвестиция в человеческий капитал и новый механизм защиты национальной безопасности. Если проект будет одобрен, вполне возможно, что Жетысуский край станет одним из основных центров подготовки военно-медицинских кадров. Будущие военные фельдшеры будут играть важную роль в сохранении мощи армии и благополучия населения.

Между тем, как сообщает Informburo.kz. по данным Министерства труда и социальной защиты населения в стране не хватает врачей узкого профиля. По данным портала Elnbek.kz, по профессии «акушер-гинеколог» на 469 вакансий приходится 100 резюме, «педиатр» – 448 вакансий и 139 резюме, «анестезиолог-реаниматолог» – 300 вакансий и 75 резюме. Дефицит отмечается и среди онкологов, неонатологов, эндокринологов. При этом значительное число вакансий приходится на специалистов в сфере информационных технологий – программистов приложений (509 вакансий) и графических дизайнеров (355 вакансий). В министерстве отметили, что отечественный рынок труда в целом обеспечивает потребность в специалистах по большинству востребованных профессий, однако сохраняется устойчивый дефицит кадров в сфере здравоохранения.

ЗАКОН О «ХАЛЫҚ КЕҢЕСІ» ОДОБИЛИ В ПЕРВОМ ЧТЕНИИ

В парламенте Казахстан на совместном заседании палат в первом чтении одобрен проект конституционного закона «О Қазақстан Халық Кеңесі», сообщает Exclusive.kz.

Документ представил министр юстиции Ерлан Сарсембаев. Согласно законопроекту, Қазақстан Халық Кеңесі предлагается определить как высший конституционный консультативный орган, призванный обеспечивать представительство интересов граждан и расширять механизмы общественного участия в формировании и реализации государственной политики. В функции нового органа планируется включить участие в законодательном процессе через право законодательной инициативы, организацию общественных обсуждений и контроля. Проект закона также предусматривает закрепление целей, задач, принципов деятельности, структуры, полномочий и порядка формирования Қазақстан Халық Кеңесі.

организаций и некоммерческого сектора, а также маслихатов и общественных советов.

- Такой подход обеспечивает учет различных общественных интересов и формирование консолидированной позиции. Одновременно устанавливаются требования к членам, включая наличие опыта общественной деятельности, а также ограничения, направленные на обеспечение добросовестности и предотвращение конфликтов интересов.

Срок полномочий членов Қазақстан Халық Кеңесі предлагается установить четыре года, - сказал министр юстиции. На этот же срок, по предложению Президента или по инициативе не менее, чем трети членов, будут избирать председателя Халық Кеңесі. При этом для обеспечения устойчивого функционирования данного института предлагается закрепить норму о том, что одно и то же лицо не может быть избрано Председателем «Қазақстан Халық Кеңесі» более двух раз.

Новый орган должен стать консультативно-представительной площадкой, где планируют обсуждать ключевые общественные и политические вопросы. По сути, Халық Кеңесі станет преемником существующей Ассамблеи народа Казахстана, поэтому принятие данного конституционного закона автоматически ставит на утрату АНК.

ЧЛЕНОВ «ХАЛЫҚ КЕҢЕСІ» БУДУТ ВЫБИРАТЬ НА ЧЕТЫРЕ ГОДА

Состав «Халық Кеңесі» будет формироваться из представителей этнокультурных объединений, общественных

Бейсенбі - Четверг, 28 мамыр

ХАБАР

05.00 Телехикая «Фатмагүл»
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Турбозавры»
10.00, 20.00 Телехикая «Эшрефтің арманы»
12.00 Телехикая «Келінжан»
13.00 ОйнаQ
14.00 «Неосеть»
14.30 Пульс планеты
14.45 Жер-жаһан
15.00 Худ. фильм «Робокоп»
17.00 Сериал «Мечта Эшрефа»
19.00 Новости
19.30 Жаңалықтар
22.00 КешРег
23.00 Худ. фильм «Робокоп-2»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Kogemiz-шоу»
07.00 «қайырлы таң, қазақстан!»
08.30 «доброе утро, казахстан!»
10.00 «жить здорово!»
10.50 «модный приговор»
11.50 «давай поженимся!»
12.50 сериал «позднее раскаяние»
14.10 «жаңалықтар»
14.20 «новости»
18.30 «басты жаңалықтар»
19.00 «Kogemiz-шоу»
14.30 «qoslike»
20.00 «главные новости»
20.30 сериал «первый отдел-5»
01.30 «главные новости»
02.05 ночной кинотеатр.
03.10 «басты жаңалықтар»
03.35 «П@утина»

КТК

07.05 «Әнім сен едің»
08.30 Өтір- сынақ», отандық телехикаясы
10.00 Сериал «ШЕФ-7»
12.10 Сериал «Клан ювелиров»
14.10 Реванш
16.40 Сериал «дворяжка ляля»
18.30 сериал «однажды в чукурова»
20.30 кешкі жаңалықтар
21.00 вечерние новости
21.40 сериал «клан ювелиров»
23.40 сериал «шеф-7»
01.40 сериал «дворяжка ляля»
03.15 «мир сынақ», отандық телехикаясы (қайталау)
04.35 кешкі жаңалықтар (қайталау)
05.00 «әнім сен едің», ойын-сауық (қайталау)

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Әсем әуен»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Әсем әуен»
10.25 К/ф «Туысқанның үйіне бармаймын»
11.05 «Әсем әуен»
11.45 Д/ф «Ұлттық парктер-ұлттық байлығымыз»
12.00 «Келін BATTLE» /тікелей эфир/
14.20 «19 аймақ»

15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Агро аймақ»
15.35 «Әсем әуен»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Көлеңкедегі күш»
17.00 «Әу» де /тікелей эфир
18.00 «19 регион» /тікелей эфир
18.40 «Әсем әуен»
19.30 «Қарындас»
20.00 «Әсем әуен»
20.15 Д/ф «Национальные парки Казахстана»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Д/ф «Вкус жизни»
21.15 «Әсем әуен»
21.30 Итоговые новости
22.00 К/ф «Лидер»
22.40 «Әсем әуен»
23.10 «Біздің толқын»

31 КАНАЛ

05.58 06.00, 04.00 «Әзіл студия»
06.30, 05.20 «Ризамын» ойын-сауық
07.00 нер қырандары «Берекелі мереке-4»
09.00 Мультсериал «Аватар: Легенда об Аанге»
09.30 Мультсериал «Губка Боб»
10.00 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
10.50 Мультсериал «Кунг-фу Панда»
11.40 Худ. фильм «Агент коди бэнкс»
13.40 Худ. фильм «человек-паук»
16.10 Худ. фильм «Слепой меч»
17.50 Худ. фильм «Скалолаз»
20.00 Информбюро (рус., каз.)
21.00 Худ. фильм «Слепой меч. Око за око»
22.50 Худ. фильм «Глаза дракона»
00.50 «31 әзіл» ойын-сауық
02.40 «Time Vine» ойын-сауық
03.00 «Tik Tok show» ойын-сауық
03.20, 05.00 «What's up» ойын-сауық
04.20 «1001 Әзіл»
04.30 Телевикторина

7 КАНАЛ

06.02 Телехикая
07.00, 22.00 Телехикая «Үзілген жапырақтар»
08.50, 23.30 Телехикая «Тәуіп Хо Жун»
10.00 «Үздік әзілдер». Өзіл-сықақ бағдарлама
11.00, 12.00, 17.00, 18.30, 01.45 Телесериал
13.00 Жаңалықтар
13.15 Новости
13.30 Телехикая «Қайсар жүрек»
14.40 Телехикая «Кеш келген махаббат»
16.30 Мультсериал «Ну, погоди!»
18.00 Жаңалықтар
19.30 Новости
20.00 Сериал «Ветренный»
21.00 Сериал «Далекий город»
00.45, 04.55 Жаңалықтар
01.15, 05.20 Новости
03.15 Гүл-гүл шоу
03.55 Жарқыраған жұлдыз
04.25 Жұлдызды шаңырақта

Жексенбі - Воскресенье, 31 мамыр

ХАБАР

05.00, 01.00 ҚР Өнұраны
05.00, 23.15 Сериал «Метод уборщицы»
07.00 «Алғашқы»
08.00 «Жолдар, жолдар»
10.00 М/ф «Повелительница города сказок»
11.15 М/с «Турбозавры»
11.45 Х/ф «Миллионер Поневолле»
13.45 «Өмір өрнегі»
15.00 «Азамат»
16.15 Т/х «Келінжан»
19.00 «7 күн»
19.40 Глобальные события
20.00 «Қызық times»
21.15 Х/ф «Госпожа горничная»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «П@утина»
06.35 Асау жаңалықтар
07.15 Заң мен ел
07.40 Сериал «Сводная»
12.00 Сериал «Танго для одной»
14.00 «Говорим о главном»
15.00 «Танго для одной». Продолжение
17.40 Х/ф «Васильки для Василисы»
20.00 «Аналитика»
20.50 «Анықтаймыз. Руслан Өтепбаймен»
21.40 Сериал «Платье из маргариток»
02.15 «Что?Где?Когда?»
03.25 «П@утина»

Жұма - Пятница, 29 мамыр

ХАБАР

05.00, 01.00 ҚР Өнұраны
05.00 Т/х «Фатмагүл»
07.00 «Оян!»
09.00 М/с «Турбозавры»
10.00, 20.00 Т/х «Эшрефтің арманы»
12.00 Т/х «Келінжан»
13.00 «ОйнаQ»
14.00 «Арнайы репортаж»
14.30 «Пульс планеты»
14.45 Жер-жаһан
15.00 Х/ф «Робокоп-2»
17.00 Сериал «Мечта Эшфера»
19.00 Новости
19.30 Жаңалықтар
22.00 «Қоғам пікірі»
23.00 Х/ф «Робокоп-3»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Kogemiz show»
07.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
08.30 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово!»
10.50 «Модный приговор»
11.50 «Давай поженимся!»
12.50 Сериал «Позднее раскаяние»
14.10 «Жаңалықтар»
14.20 «Новости»
14.30 «QOSLIKE»
18.30 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Kogemiz show»
20.00 «Главные новости»
20.30 «Парламент online»
20.55 «Поле чудес»
22.20 Сериал «Первый отдел-5»
03.05 «Басты жаңалықтар»
03.30 «П@утина»К

КТК

07.00 ҚР Өнұраны
07.05 Кешкі жаңалықтар
07.30 «Әнім сен едің»
07.50 Т/х «Өмір-сынақ»
09.20 Вечерние новости
10.00 Сериал «Шеф-7»
12.10 Сериал «Клан ювелиров»
14.10 Сериал «Реванш»
16.40 Сериал «Дворяжка ЛЯЛЯ»
18.30 Сериал «Однажды в Чукурова»
20.30 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Сериал «Старая развалина»
01.20 Сериал «Дворяжка ЛЯЛЯ»
02.50 Т/с «Өмір-сынақ»
04.10 Кешкі жаңалықтар
04.35 «КТК қоржыны»
05.30 «Әнім сен едің»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Әсем әуен»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Әсем әуен»

КТК

07.00 ҚР Өнұраны
07.05 «Әнім сен едің»
08.40 Ө/ф «Ұры»
10.30 Сериал «Без вина виноватая»
14.00 Сериал «Однажды в Чукурова»
18.20 «Ақ бақытым» ән кеші
21.00 «Портрет недели»
22.00 «Реальная мистика»
01.50 Ө/ф «Ұры»
03.00 «Ақ бақытым»ән кеші
05.30 «Әнім сен едің»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
09.00 «Апта» (қаз)
10.00 «Апта» (рус)
11.00 «Шашу»
11.45 Д/ф «Арнайы экономикалық аймақтар»
12.00 «DARA LINE»

10.25 К/ф «Үздіктер кітабы»
11.05 «Әсем әуен»
11.40 Д/ф «АПК: от импорта к экспорту»
12.00 «Әу» де»
12.40 «Әсем әуен»
13.05 «19 регион»
13.40 «DARA LINE»
14.30 «Қарындас» (Талас фильм)
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Шашу»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Лидер»
17.00 «Бір шәугім шай»
18.00 «Мақсатына жеткендер»
18.30 «Әсем әуен»
19.00 «Жетісу жақты»
19.35 «102» сообщаем
20.00 «Әсем әуен»
20.10 Д/ф «АӨК. Импорттан экспортқа»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Д/ф «Бауырластық»
21.20 «Әсем әуен»
21.30 Итоговые новости
22.00 «Келін BATTLE»

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00, 04.00 «Әзіл студия»
06.30, 05.20 «Ризамын»
07.00, 20.00 Информбюро
08.00, 01.00 «31 Әзіл»
09.00 М/с «Аватар: Легенда об Аанге»
09.30 М/с «Губка Боб»
10.00 М/с «Пингвины Мадагаскара»
10.30 М/с «Кунг-фу Панда»
11.20 Х/ф «Агент Коды Бэнкс-2»
13.20 Х/ф «Человек паук-2»
16.00 Х/ф «Слепой меч. Око за око»
17.50 Х/ф «Шестой игрок»
21.00 Кино. Джереми Реннер в фэнтезийном боевике «Охотники на ведьм»
22.40 Х/ф «Трансформеры»
02.40 «Time Vine»
03.00 «Tik Tok show»
03.20, 05.00 «What's up?»
04.20 «1001 әзіл»
04.30 «Bala BATTLE»

7 КАНАЛ

06.00, 05.50 Өнұран
06.02 Т/х «Ата-ана, бала-шаға»
07.00, 22.00 Т/х «Үзілген жапырақтар»
08.50, 23.30 Т/х «Тәуіп Хо Жун»
10.00 «Үздік әзілдер»
11.00, 12.00, 17.00, 18.30, 01.45 Телесериал
13.00 Жаңалықтар
13.15 Новости
13.30 Т/х «Қайсар жүрек»
14.40 Т/х «Кеш келген махаббат»
16.30 М/с «Ну, Погоди»
18.00 Жаңалықтар. Тікелей эфир
19.30 Новости. Прямой эфир
20.00 Сериал «Ветренный»
21.00 Сериал «Далекий город»
00.45, 04.55 Жаңалықтар
01.15, 05.20 Новости
03.15 Гүл-гүл шоу
03.55 Жарқыраған жұлдыз
04.25 Жұлдызды шаңырақта

КТК

12.45 «Әсем әуен»
13.00 «Қылышсыз майдан»
13.40 «Дала сыры»
14.00 «Келін BATTLE»
16.15 «Әсем әуен»
16.45 Д/ф «СЭЗ в экономике Казахстана»
17.00 «Шашу»
17.40 «Агро аймақ»
18.00 «Единый народ»
18.30 «Әсем әуен»
19.00 «Эзекжарды»
19.30 «Арнайы репортаж»
20.00 «Бір шәугім шай»
20.35 «Әсем әуен»
21.00 «Үгәгәй melody»
22.00 «Әсем әуен»
22.30 Д/ф «Бағбан»
23.00 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00, 05.00 «Әзіл студия»
07.00, 01.30 «31 әзіл»
07.30 «Тәтті шоу»

Сенбі - Суббота, 30 мамыр

ХАБАР

05.00, 01.00 ҚР Өнұраны
05.00, 00.00 Сериал «Метод уборщицы»
07.00 «Алғашқы»
08.00 «Қайтар маған». Лашын Мұатқызы
09.30 «Балам үшін»
10.00 М/ф «Феи: Тайна страны драконов»
11.15 М/с «Турбозавры»
12.00 Х/ф «Робокоп-3»
14.00 «XXI ғасыр көшбасшысы»
15.15 «Қызық times»
16.30 Т/х «Келінжан»
19.00 «7 күн»
19.40 Жұмыр жер
20.00 «Cover show»
22.00 Х/ф «Миллионер Поневолле»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «П@утина»
07.15 Главные новости
07.45 «Парламент Online»
08.10 Х/ф «Инфант»
10.25 Сериал «Дверь в прошлое»
15.00 «QOSLIKE»
17.50 Рустем Жаныяманов, Жанагуль Жаныяманова, Гани Кулжанов, Альберт Масуатов «Сен маған керексің» фильмінде
20.00 «Асау жаңалықтар»
20.35 «Заң мен ел»
21.00 Сериал «Сводная»
01.30 Х/ф «Блокбастер»
03.20 «П@утина»

КТК

07.00 ҚР Өнұраны
07.05 «Әнім сен едің»
07.50 Ө/ф «Шабнам»
09.40 Вечерние новости
10.20 Сериал «Старая развалина»
14.00 Сериал «Однажды в Чукурова»
18.40 «Нартәуекел»
21.00 Сериал «Без вина виноватая»
00.40 Ө/ф «Шабнам»
02.10 «Нартәуекел»
04.10 «Әнім сен едің»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
08.50 «Әсем әуен»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Әсем әуен»
10.25 К/ф «Үлкен отбасы»
11.05 «Әсем әуен»
11.45 Д/ф «Моя работа – часть меня»
12.00 «Біздің толқын»
12.50 «Әсем әуен»
13.00 «Мақсатына жеткендер»

08.00 М/с «Аватар: Легенда об Аанге»
08.50 М/с «Губка Боб»
09.20 «Готовим с Адель»
10.00 «TeleBingo»
10.30, 10.50 «Күліп All»
10.40 «МЭКСономика»
11.00 Саумал
11.20, 03.00 «TikTok show»
11.30 Х/ф «200% Волк»
13.30 Х/ф «Шестой игрок»
15.40 Х/ф «Мстители»
18.30 Х/ф «Кракен»
21.10 Х/ф «Золотой глаз»
23.50 Х/ф «Охотники на ведьм»
03.30 «Time Vine»
03.50 «1001 әзіл»
04.00 «BALA BATTLE»
04.30 «What's up?»
05.30 «Ризамын»

7 КАНАЛ

06.00, ҚР Өнұраны
06.02 Әзілің жарасса

13.35 «Әсем әуен»
14.00 «Жетісу жақты»
14.35 «102» сообщаем
15.00 «Аман болайық»
15.40 «Әсем әуен»
16.45 Д/ф «Менің мамандығым»
17.00 «Шашу»
17.40 «Ауылдан адам көшкенмен...»
18.00 «Абадан»
18.20 «Әсем әуен»
19.00 «Қылышсыз майдан»
19.40 «Әсем әуен»
20.00 «Дала сыры»
20.15 «Әсем әуен»
20.30 «Апта»
21.30 «Апта»
22.30 Д/ф «Fake You»
23.00 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

05.58 ҚР ӨНҰРАНЫ
06.00, 04.40 Әзіл студия
07.00 «Күліп All»
07.30 «Тәтті шоу»
08.20 М/с «Аватар: Легенда об Аанге»
09.10 М/с «Пингвины мадагаскара»
10.00 «Готовим с Адель»
10.40 «МЭКСономика»
10.50, 11.20 «Қайрат пен Қанат»
11.00 Саумал
13.00 Кино «Қожа. Жаңа саяхат»
14.40 Х/ф «200% Волк»
16.40 Джек Уайтхолл в фэнтези «Большой красный пес»
18.30 Х/ф «Мстители»
21.20 Х/ф «Кракен»
00.00 Х/ф «Скалолаз»
02.00 «Bizdin show»
03.00 «31 әзіл»
03.30 «Тамаша Live»
05.00 «1001 Әзіл»
05.10 «Bala Battle»
05.30 Whats up

7 КАНАЛ

06.00, 05.40 Өнұран
06.02 Әзілің жарасса
07.00, 22.00 Т/х «Үзілген жапырақтар»
09.00 Уполномочены рас-смешить. Юмористический концерт
11.00, 17.00, 18.00 Теле-сериал
13.00 «Жетінші студия»
14.00 Х/ф «Клятва на верность»
20.00 Сериал «Ветренный»
21.00 Сериал «Далекий город»
23.30 Т/х «Әңгімесі ауылдың...»
00.40 «Әзілің жарасса...»
02.30 Гүл-гүл шоу
03.20 Әйгерім Сейфолланың сырласуы
04.10 Жұлдызды шаңырақта
04.50 Қызықты weekend

07.00 Т/х «Үзілген жапырақтар»
09.00 Т/х «Әңгімесі ауылдың»
10.10 М/с «Ну, погоди!»
11.00, 17.00 Телесериал
13.00 «Жетінші студия»
14.00 Х/ф «Вакцина от коррупции».
15.40 «Жарқыраған жұлдыз»
16.40 «Шымкент шоу»
20.00 Сериал «Ветренный»
21.00 Сериал «Далекий город»
22.00 Т/х «Үзілген жапырақтар»
23.30 Т/х «Әңгімесі ауылдың»
00.00 «Шымкент шоу»
02.10 Гүл-гүл шоу
03.10 Әйгерім Сейфоланның сырласуы
04.10 Жұлдызды шаңырақта
05.00 Қызықты weekend

ПЧЕЛИНЫЙ КОЛЛАПС В КАЗАХСТАНЕ: КАК ИМПОРТ ИЗ УЗБЕКИСТАНА УНИЧОЖАЕТ ЦЕЛУЮ ОТРАСЛЬ

Потеря до 80% пчелиных семей вынуждает Астану переписывать правила рынка и жестко ограничить ввоз насекомых из соседних республик.

КАТАСТРОФА ДЛЯ ПЧЕЛОВОДОВ

Отрасль пчеловодства в Казахстане оказалась на грани полного вымирания. Массовая гибель насекомых спровоцировала цепную реакцию убытков, после которой законодатели готовят радикальную зачистку рынка от фальсификата и непроверенных партий пчелиных семей.

Цифры выглядят катастрофическими. По официальным данным профильного объединения, в ряде областей республики за прошлый сезон исчезли почти все рабочие семьи. Подобная динамика не просто подрывает производство меда. Она ставит под удар всю экосистему опыления сельскохозяйственных культур. Без пчел урожайность масличных и гречишных полей неизбежно рухнет. Отрасль годами существовала в полулегальном поле, полагаясь на случайные закупки и кустарные методы разведения. Теперь природа и человеческий фактор совпали, обнажив системную уязвимость.

Экономический урон уже исчисляется миллиардами тенге, но реальные последствия проявятся лишь через год, когда фермеры получат скудные урожаи без естественных опылителей. Пчеловодство давно перестало быть частным увлечением. Это инфраструктурный элемент продовольственной безопасности. Его разрушение ведет к росту себестоимости сельхозпродукции и потере конкурентных позиций на внешних рынках.

ИМПОРТНАЯ УГРОЗА БЕЗ ГРАНИЦ

Главным катализатором катастрофы специалисты называют бесконтрольный ввоз пчелопакетов из Узбекистана. Насекомые пересекают границу массово, минуя строгие ветеринарные барьеры. Внутри таких партий часто скрыты возбудители различных болезней, способные за недели выкосить целые пасеки. Вице-президент национальной ассоциации пчеловодов «Бал-Ара» Габит Нурадил прямо указывает на источник заражения.

«Пчелы, которые в последние годы завозят из Узбекистана, приходят в плохом состоянии. Вместе с ними завозятся и болезни. Это варроатоз, клещи, акарапидоз, но-

зематоз. Вся проблема в том, что эти пчелы не проходят карантин. По закону они должны сначала находиться на границе Казахстана и Узбекистана, где наши ветеринары обязаны проверить их на наличие заболеваний. И только после этого можно давать разрешение на ввоз».

Формально процедуры существуют, но на деле границы остаются открытыми для патогенов. Отсутствие жесткого фильтра превратило пограничные переходы в каналы распространения инфекций. Местные популяции не имеют иммунитета к чужеродным штаммам. Климатический фактор лишь ускоряет падение. Насекомые, выведенные в теплых долинах, физически не способны пережить суровые казахстанские зимы. Тем временем, селекционная база в республике истощена. Страна десятилетиями покупала маток за рубежом, не инвестируя в собственные линии. Теперь зависи-

мость от внешних поставок оборачивается кризисом.

ХИМИЧЕСКИЙ ФРОНТ НА ПОЛЯХ

Внешние угрозы дополняются внутренними. Агрохолдинги массово обрабатывают посевы подсолнечника, рапса и гречихи агрессивными препаратами. Пестициды и гербициды не различают вредителей и полезных насекомых. **Токсичный туман оседает на цветах, превра-**

щая медоносы в отравленные зоны. Фермеры обязаны уведомлять пасечников о планах распыления, но коммерческая выгода всегда перевешивает экологические нормы.

«Серьезная проблема — это развитие монокультур, того же подсолнечника, гречихи, рапса, и активное использование пестицидов, а также гербицидов. Из-за массо-

суде крайне сложно. Рынок превращается в зону повышенной токсичности, где выживает только тот, кто готов мириться с регулярными потерями. Ситуация требует цифрового контроля обработок. Без автоматизированных реестров и спутниковой фиксации распылений привлечь агропредприятия к ответственности невозможно.

ЗАКОНОДАТЕЛЬНАЯ ХИРУРГИЯ

Астана вынуждена реагировать жестко. В парламенте созрел пакет поправок, способных навсегда изменить архитектуру отрасли. Документ затрагивает фундаментальные нормы регулирования. Вводится строгий учет пасек через ветеринарные паспорта. Появляются четкие определения племенных маток и трутней. Депутат Мажиллиса Ислам Сункар подчеркивает, что разрозненность норм мешает развитию.

«Мы вводим такое понятие как «мед натуральный». Тоже по нему были споры, потому что дальше по тексту закона он не используется. Но мы сейчас настаиваем на том, что нужно вообще в целом его принять как понятие. Дальше, может быть, детально его еще раскроем. Для чего это нужно? Для того чтобы защитить все-таки, дать качество, чтобы не было подделки или какой-то субстанции, которая выдавалась бы за мед, а на самом деле не являлась бы медом. Для этого делать, чтобы защитить отечественных производителей. И, конечно, если есть хороший потенциал для экспорта, это тоже необходимо».

Законопроект создает единую республиканскую палату по племенному пчеловодству. Она поглотит разрозненные ассоциации и выстроит вертикаль контроля. Квотирование импорта станет неизбежным.

Районированные породы получают приоритет. Фальсификат на полках магазинов должен исчезнуть под давлением новых стандартов. Рабочая группа уже провела несколько заседаний. Эксперты и парламентарии согласовывают формулировки. Принятие ожидается до окончания текущей сессии, вероятно, в ускоренном порядке. *Нормативная база должна стать прозрачной и недвусмысленной. Любая лазейка для обмана будет закрыта, обещают авторы законопроекта.*

ПУТЬ К БИОЛОГИЧЕСКОЙ НЕЗАВИСИМОСТИ

Запреты и ограничения лишь половина решения. Отрасль нуждается в глубоких реформах, говорят эксперты. Казахстану придется вкладываться в матководство, создавать закрытые линии, устойчивые к местному климату и патогенам. Субсидии должны перетекать от импорта к научным центрам. Без собственной генетической базы страна останется заложницей внешних поставок. В то же время экспортный потенциал натурального меда огромен. Ближний Восток и Китай готовы платить немалые деньги за чистый продукт. Но без гарантий качества и прозрачной цепочки поставок этот рынок не откроется. Новые правила призваны создать фундамент для долгосрочного роста. Ужесточение контроля за агрохимией потребует отдельного механизма мониторинга. Цифровизация пасек, спутниковое отслеживание обработок полей, автоматические уведомления пасечников все это технические шаги, которые предстоит внедрить. Выживут только те, кто адаптируется к новым стандартам. Остальные исчезнут вместе с непроверенными партиями и токсичными полями. Вместе с тем инвестиции в науку окупятся через рост урожайности и экспортные контракты.

Ситуация в Казахстане отражает глобальную проблему деградации опылителей. Однако масштаб потерь в республике уникален. Потеря 80% пчелиных семей за один сезон это не естественный цикл, а следствие управленческого вакуума. Импорт без карантина, игнорирование агроэкологических норм, отсутствие селекционной политики создали идеальный шторм. Время на эксперименты истекло. Отрасль либо восстановится через жесткую регуляцию и инвестиции в науку, либо исчезнет, оставив после себя пустые ульи и деградировавшие поля. (источник Stanradar.com)

НА АРАЛЕ СОЗДАДУТ ПАСТБИЩА И НАЧНУТ РАЗВИВАТЬ ПЧЕЛОВОДСТВО

Казахстана создание пастбищ на дне Аральского моря выглядит целесообразно. Также они сошлись на актуальности дополнительных исследований с учётом почвенно-климатических условий высохшего моря.

До начала обмеления Аральское море было четвёртым по величине

озером в мире. Осушенное дно Арала занимает площадь около 6 млн га. Ежегодно с этой территории в воздух поднимается около 150 млн тонн соли, пыли и песка, смешиваясь с облаками, все это уносится на расстояние до 1000 км и там выпадает в виде соленых дождей и снега. Это вызывает деградацию земель,

снижение урожайности, а воздух, насыщенный мелкодисперсной соленой пылью, которым дышат люди, вызывает различные заболевания. Кроме того, в Каракалпакстане развивается новое направление — пчеловодство. По словам Новицкого, уже на осушенном дне появилось более двух тысяч гектаров насаж-

дений из тамарикса. «С одного гектара цветущего тамарикса можно заготовить 50 килограмм меда. Начиная с этого года, на осушенном дне Аральского моря, мы будем развивать пчеловодство», — рассказал ученый.

СҰРАҚ-ЖАУАП

СӘЙКЕСТІК ДЕКЛАРАЦИЯСЫ
ЖӘНЕ ҚР ҚҰРЫЛЫС
КОДЕКСІНІҢ ЖАҢА ТӘСІЛДЕРІ

Сұрақ: Сәйкестік декларациясы дегеніміз не, қарапайым тілмен айтқанда?

Жауап: Сәйкестік туралы декларация – мердігер (бас мердігер) аяқталған құрылыс объектісі бойынша орындалған жұмыстардың бекітілген құрылыс жобасына және мемлекеттік (мемлекетаралық) нормативтік құжаттардың талаптарына сәйкестігін куәландыратын құжат. Яғни, бұл нысанның қауіпсіз пайдалануға дайын екенін және белгіленген талаптарға, соның ішінде мүгедектігі бар адамдар үшін қолжетімділік талаптарына сай екенін растайтын құжат.

Сұрақ: Нәліктен қазір бұл тақырыпқа ерекше көңіл бөлінуде?

Жауап: Жаңа Құрылыс кодексінің қабылдануымен құрылыс процесіне қатысатын барлық тараптардың жауапкершілігі күшейтілуде.

Бүгінде мемлекет құрылыс қарқынына ғана емес, нысандардың сапасына, қауіпсіздігіне және халық үшін қолжетімді болуына басымдық беріп отыр.

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі кедергісіз орта қалыптастыруға ерекше назар аударуда — яғни ғимараттар мүгедектігі бар адамдарға, жүріп-тұруы шектеулі азаматтарға, қарт адамдарға және балалы ата-аналарға ыңғайлы болуы тиіс.

Сұрақ: Халықты әлеуметтік қорғау саласындағы реттеу және бақылау комитетінің аумақтық департаменті қандай рөл атқарады?

Жауап: Біздің департамент әлеуметтік және көлік инфрақұрылымы нысандарының қолжетімділік талаптарының сақталуын бақылау мәселелеріне қатысады.

Біз нысандарды бейімдеу, кедергісіз орта нормаларының сақталуы мәселелерін қараймыз, сондай-ақ тиісті түсіндіру және бақылау жұмыстарын жүргіземіз.

Нысандарды пайдалануға беру кезінде қолжетімділік талаптарының тек формалды түрде емес, азаматтардың өз бетінше әрі қауіпсіз қозғалу мүмкіндігін нақты қамтамасыз етуі өте маңызды.

Сұрақ: Қолжетімділік бөлігінде нақты не тексеріледі?

Жауап: Пандустардың, санитарлық бөлмелердің, кіреберіс топтарының, лифтілердің, тактильді бағыттағыштардың, қозғалыс жолдарының және қолжетімді ортаның басқа да элементтерінің болуы мен талаптарға сәйкестігі тексеріледі.

Қолжетімділік – бұл жеке бір элемент емес, адамның нысанды еш кедергісіз пайдалануына мүмкіндік беретін тұтас жағдайлар жүйесі екенін түсіну маңызды.

Сұрақ: Егер нысан іс жүзінде бейімделмеген болса, сәйкестік декларациясына қол қоюға бола ма?

Жауап: Жоқ. Сәйкестік декларациясы құрылысқа қатысушылар мен нысанның пайдалануға дайын екенін растайтын тұлғалардың жеке жауапкершілігін көздейді.

Егер нысан белгіленген талаптарға, соның ішінде қолжетімділік талаптарына сәйкес келмесе, бұл Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген жауапкершілік шараларына әкелуі мүмкін.

Сұрақ: Жаңа Құрылыс кодексімен қандай өзгерістер енгізілді?

Жауап: Жаңа Құрылыс кодексі құрылыс саласындағы ашықтық, жауапкершілік және сапа қағидаттарын күшейтеді.

Сондай-ақ мемлекеттік органдар, жобалау ұйымдары, техникалық және авторлық қадағалау арасындағы ведомстволарлық өзара іс-қимыл нығайтылуда.

Бүгінгі басты назар – нысанды жай ғана салу емес, оның қауіпсіздігін, функционалдығын және халық үшін қолжетімділігін қамтамасыз ету.

Сұрақ: Нәліктен қолжетімділік тақырыбы бүгінгі таңда соншалықты маңызды?

Жауап: Өйткені қолжетімді орта — бұл өмір сапасының және мемлекет пен қоғамның әлеуметтік жауапкершілік деңгейінің көрсеткіші.

Заманауи нысан денсаулық жағдайына, жасына немесе қозғалу ерекшеліктеріне қарамастан әрбір адамға ыңғайлы болуы тиіс.

Бұл тек заң талабы ғана емес, сонымен қатар азаматтарға деген құрмет мәселесі.

Сұрақ: Құрылыс ұйымдары мен халыққа не айтқыңыз келеді?

Жауап: Бүгінде қолжетімділік мәселелері құрылыс аяқталғаннан кейін емес, жобалау кезеңінің өзінде ескерілуі өте маңызды.

Талаптар неғұрлым ерте сақталса, нысан соғұрлым сапалы әрі қауіпсіз болады.

Біздің ортақ міндетіміз — елдің барлық тұрғындары үшін шын мәнінде қолжетімді әрі жайлы орта қалыптастыру.

Зайда ІЛІМЖАНОВА,

Халықты әлеуметтік қорғау саласындағы реттеу және бақылау комитетінің Жетісу облысы бойынша департаментінің басшысы

КӨКСУ АУДАНЫ

«КӨКСУЫМ –
ЖҰМАҚ МЕКЕНІМ»

АМАНАТ ПАРТИЯСЫНЫҢ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ «КІТАП-АМАНАТ» ЖОБАСЫ АЯСЫНДА КӨКСУ АУДАНДЫҚ КІТАПХАНАСЫ ҰЙЫМДАСТЫРҒАН «КӨКСУЫМ – ЖҰМАҚ МЕКЕНІМ» АТТЫ ТАҒЫЛЫМДЫ КЕЗДЕСУ КЕШІ КӨПШІЛІККЕ РУХАНИ ӨСЕР СЫЙЛАҒАН ЖАЗМАҒЫН ШАРАҒА АЙНАЛДЫ. КЕШТІҢ ҚАДІРЛІ ҚОНАҒЫ – ҚАЗЕТ АНДАС, АҚЫН ЖУРНАЛИСТ, ЖАЗУШЫ, ТАРИХШЫ, ӨЛКЕТАНУШЫ, ҒЫЛЫМ МАГИСТРЫ.

Іс-шараның шымылдығы Көксу ауданының ішкі саясат, мәдениет, тілдерді дамыту және спорт бөлімі басшысы Қисметов Азамат Болатұлының құттықтау сөзімен ашылды. Ол Қажет Андастың туған өлке тарихын зерттеуге, ұлттық руханиятты дамытуға қосып жүрген еңбегіне жоғары баға беріп, шығармашылық табыс пен зор денсаулық тіледі.

Кездесу барысында Қажет Андас Жетісу өлкетанушылары орталығы қоғамдық бірлестігі өлкетанушыларының баспадан жарық көрген және электронды кітап қорына енгізілген еңбектерін таныстырды. Сонымен қатар, Q-Andas ақпарат агенттігі ресми сайтының жұмысы мен оның ақпараттық-танымдық маңызы туралы кеңінен баяндады.

Шара аясында «Кітапханаға кітап сыйла!» акциясы ұйымдастырылып, Қажет Андас аудандық кітапхана қорына өз кітаптарын тарту етті. Бұл — кітапсүйер қауым мен жас оқырман үшін ерекше тарту болды. Әсіресе, оның Айналайын Атамекен және Шалғай ауыл шырағы атты кітаптарын туған жер тарихы мен Көксу өңірінің шежіресін қамтыған құнды еңбектер ретінде таныстырылды.

Сондай-ақ, Қажет Андас Мамыр Мұхит Сатымбайұлы — Көксу ауданының Мұқаншы ауылдық округінің әкіміне және Бейсенов Еркін Аманбайұлы — Қабылыса ауылдық округінің әкіміне «Шалғай ауыл шырағы» кітабын сыйға тартты. Аталған кітапқа Көксу ауданының осы екі ауылының тарихы, елді мекеннің өткені мен тағылымды тұлғалары жайлы деректер енгені айтылып, ауыл шежіресін насихаттаудағы еңбектің маңызы ерекше аталды.

Кеш барысында Жұмабала Балақаранова

сөз сөйлеп, кездесудің маңыздылығына тоқталды. Қазақ ертегілерін насихаттаушы, педагог әрі балалардың сүйікті ертегішісі ретінде танылған ол Қажет Андастың туған өлкенің шежіресін түгендеп, кейінгі ұрпаққа аманаттап жүрген еңбегіне жоғары баға берді.

Кеште Фатих Ақынұлы мен Зирагүл Нұрданбек — Көксу ауданынан шыққан ақындар сөз сөйлеп, туған жерге арналған жырларын оқыды. Олардың өмір жолы мен шығармашылығы туралы деректер «Айналайын Атамекен» кітабына енгені айтылып, бұл еңбек өмір әдебиеті мен рухани мұрасын дәріптейтін құнды туынды екені атап өтілді. Сондай-ақ, Нүсіпбаева Айгүл, «Жетісу өлкетанушылары орталығы» қоғамдық бірлестігінің мүшесі, сөз сөйлеп, жылы лебізін білдірді. Ол туған өлке тарихын зерттеуде Қажет Андастың еңбегінің маңызын атап өтіп, жиналған қауымға өсем өннен шашу шашты.

Кездесу барысында қонақтар туған жердің тарихын зерттеу мен ұрпақ санасына жеткізудің маңызы туралы ой бөлісті. Сонымен қатар, «Жетісу өлкетанушылары орталығы» қоғамдық бірлестігінің жаңа мүшелеріне арнайы күелік табыстылып, ұйым қатары толықты. Шара соңында Көксу аудандық мәдениет үйі өнерпаздары өннен шашу шашып, кештің сәнін келтірді. «Көксуым – жұмақ мекенім» атты тағылымды кездесу туған жердің шежіресін дәріптеп, ұлттық құндылықтар мен өлке тарихын насихаттаған ерекше рухани кеш ретінде есте қалды.

Ынтымақ СҰҢҚАР,
Көксу аудандық кітапханасының
кітапханашысы

АНА ТІЛІ

ТІЛ МЕРЕЙІ – ЕЛ МЕРЕЙІ

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік тілі - қазақ тілі. Мемлекеттік тіл еліміздің барлық аумағында қолданыс үрдісінде кеңейді. Мысалы: мемлекеттік басқару, сот ісін жүргізу, заң шығару, іс қағазын жүргізу салаларында кең өріс алып келеді. Қай кезде болмасын тіл мәселесі – мемлекеттік тілде сөйлейтін, сол тілден сусындаған, ұлттық, ділдік белгісі болып саналатын халықтың мәселесі.

ҚР жоғарғы соты төрағасының 2009 жылдың 27 ақпанындағы (іс қағаздарын мемлекеттік тілге көшіру туралы) №36 өкімі республикамыздың барлық сот жүйесінің бағдаршамына айналған десек қателеспейміз. Қобда аудандық сотында іс қағаздарын жүргізу номенклатурасына сәйкес жүргізілетін сот тәжірибесінің талдаулары, жедел кеңес және семинар сабақ хаттамалары, жоғарғы сатыдағы соттармен және басқа да мемлекеттік мекемелермен хат алмасу мемлекеттік тілде жүргізіледі.

ҚР азаматтық және қылмыстық процесстік кодекстерінің 14 және 30 баптары бойынша сот ісі мемлекеттік тілде жүргізіледі, ал қажет болған жағдайда сот ісін жүргізуде мемлекеттік тілмен қатар орыс тілі немесе басқа тілдер бірдей қолданылады деп көрсетілген. Осы баптарда, сондай-ақ азаматтық сот ісін жүргізу сотқа талап арыз берілген тілге қарай белгіленеді.

Ол заңмен бекітілген. Еліміздегі әр ұлт, әр азамат мемлекеттік тілді құрметтеуі тиіс. Мемлекеттік тілде іс жүргізуде, бірінші заң орны, соның ішінде сот үлгі болуы қажет.

Қазіргі таңда өнер, әдебиет, мәдениет, баспасөз, радио, теледидарымыз 90 жылдарға қарағанда әлдеқайда қазақша сайрап тұр десек болады. Бұл біздің мемлекеттік тіліміздің мәртебесінің асқақтағаны, осы уақытқа дейін барлық мүмкін болар оңды-солды жағдайды жете бағамдай отырып жүргізілген мемлекеттік тіл саясатының нәтижесі.

Бүгінгі күні біздің елімізді тілдердің үш тұғырлығы деген жаңа термин пайда болды. Өлемдік өркениетке қадам басу үшін қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де жеттік білу талап етілуде. Жас ұрпақтың білім ордаларында осыған орай шет тілін меңгеру үшін біліп алып жатқаны да қуантады. Әрине, әлемдік даму үрдістерінен кейін қалып қоюға болмайды. Бүгінгі таңда, мемлекеттік тілдің мәртебесін нақты белгілеу туралы әртүрлі талаптар мен өтініштер бар.

Демек, әлем таныған ел болу үшін тіліміздің жұлдызын биіктетуіміз керек, ағайын.

Г. САДЫБЕКОВА,
Жетісу облысы Талдықорған
қаласының мамандандырылған
тергеу соты бас маман

ЗЕРДЕ

ҚАЖЫНЫҢ
ҰРПАҒЫМЫЗ

Әрбір мұсылман баласы үшін ең қажеттісі иман және әдептілік пен тәлім-тәрбие. Бұл қасиеттерді тең ұстаған қоғам да, адам да бақытты, баянды ғұмыр кешпек.

Алда келе жатқан діни мейрамдардың бірі Құрбан айт мейрамында өткенге көз жүгіртіп аздаған мақала жазсам ба деп шештім.

Мұсылманның алғы бес парызының бірі: Алла тағаладан басқа Тәңірдің жоқ екендігін және соңғы пайғамбар Мұхаммед (с.а.у.) Алла тағаланың құлы және елшісі екендігін тілмен айтып, жүректен бекіту. Сонымен қатар Ислам дініндегі бес парызының ең соңғысы, әрі өте сауапты маңызды құлшылық ол қажылық. Қажылық – жүрегінде нұры бар кез келген мұсылманның арманы, Алланың бар мейірім шапағаты төгілген жер. Осы қасиетті жерге Алла Тағаланың қолдауымен Арғы Атамыз Кіші жүз, руы Тама, Бапақ ұлы Жексенбай қажы 1877 жылы үлкен қажылыққа қазіргі Абай облысы, Ақсуат ауданы, Ойшілік ауылынан қанша мыңдаған жерлерге шыдамдылық танытып Алла разылығы үшін ниет етіп барып қайтқан екен.

Бүгінгі таңда бес парыздың бірі болған осы қажылыққа бару дамыған заманда адамзат баласына қаражаты болса ешқандай қиындық туғызбайды деп ойлаймын. Ал өткен ғасырларда қажылыққа бару өте жоғары деңгейде дайындық пен жауаптылықты талап етті және сауабы да соған сай болатын сияқты болған ғой. Сондықтан мен арғы атамның қажылық сапарға жалықпай жол тартып, кездескен қиыншылықтарға қарсы тұрып, барып қайтқанын мақтан етемін. «Өлі риза болмай, тірі байымас» дегендей, қасиетті Құрбан айт қарсаңында атамыздың аруағына арнап құран бағыштап, жатқан жері жайлы, топырағы торқа болып, пейіште нұры шалқысын дейміз!

Съезғали ҚАНАФИН,
Шебересі

Талдықорған қаласының тұрғыны

КОНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ СОТ

ШАРТТЫ ТҮРДЕ СОТТАУДЫҢ КҮШІН ЖОЮ ТУРАЛЫ

Конституциялық Сотқа Қылмыстық-атқару кодексінің 176-бабы екінші бөлігінің Конституцияға сәйкестігін тексеру туралы өтініш келіп түсті, деп хабарлайды Zakon.kz.

Өтініш иесінің шартты түрде сотталуы өтініш беруге негіз болды. Про-

бация кезеңінде ол өзіне жүктелген міндеттерді бірнеше рет бұзып, әкімшілік жауапкершілікке тартылған. Осыған байланысты сот шартты түрде соттаудың күшін жойып, оны жазаны нақты өтеуге жіберген.

Өтініш иесі пробацяялық бақылауда болған уақытты есепке алмастан, толық жаза мерзімін тағайындау Конститу-

цияда бекітілген әділдік пен теңдік қағидаттарына қайшы келеді, сондай-ақ қайта жазалауға тыйым салу талабын бұзады деп есептеді.

Конституциялық бақылау органы шартты түрде соттау тұлғаны қоғамнан оқшауламай-ақ, белгіленген міндеттерді сақтау шартымен түзетуге бағытталғанын атап өтті. Ал бұл міндеттер жүйелі

түрде бұзылған жағдайда, сот үкімімен тағайындалған жаза орындалуға жатады.

Сонымен қатар, Қылмыстық-атқару кодексінің нормалары қайта жазалауды көздемейді, тек бұрын тағайындалған жазаны орындау тәртібін реттейді.

Тиісінше, дауланып отырған норма Конституцияға қайшы келмейді.

ҚАПЕРІҢІЗДЕ САҚТАҢЫЗ!

АЛАЯҚҚА АЛДАНБАУ ҮШІН...

Тәртіп сақшылары алаяқтықтың жаңа схемалары пайда болғанын ескертті. Соңғы уақытта егде жастағы азаматтар алаяқтардың құрбанына жиі айналууда. Қаскөйлер өздерін банк немесе мемлекеттік орган қызметкерлері ретінде таныстырып, түрлі сылтаумен азаматтардың ақшасы мен жеке мәліметтеріне қол жеткізуге тырысады, деп хабарлайды Zakon.kz.

Тәртіп сақшылары қазіргі кезде ең көп таралған бірнеше алаяқтық тәсілдерді атады:

Біріншіден, алаяқтар банк шотынан ақша ұрланғалы жатқанын айтып,

қаражатты шұғыл түрде «қауіпсіз шотқа» аударуға көндіреді. Ол үшін сілтемелер жіберіп немесе арнайы қосымша орнату-ды сұрайды.

Екіншіден, «қауіпсіздік жүйесін жаңарту» деген сылтаумен белгісіз бағдарламаларды жүктеуді ұсынады. Мұндай қосымшалар орнатылғаннан кейін алаяқтар банк деректеріне толық қол жеткізе алады.

Кей жағдайларда қаскөйлер өздерін коммуналдық қызмет немесе зейнетақы ұйымдарының қызметкері ретінде таныстырып, төлемдерді қайта есептеу немесе есептегіштерді тексеру сылтауымен SMS-кодтар мен жеке мәліметтерді сұрайды.

Сонымен қатар алаяқтар эмоцияға қысым жасау тәсілін де қолданады. Олар

туысыңыз қиын жағдайға тап болғанын айтып, шұғыл ақша аударуды талап етеді.

Бұдан бөлек, қазіргі технологияларды пайдаланып, жақын адамның дауысын немесе бейнесін қолдан жасап, сенімге кіруге тырысады. Мұндай жағдайда ақпаратты міндетті түрде қайта тексеру қажет.

Алаяқтардың құрбаны болмау үшін қарапайым қауіпсіздік ережелерін сақтау маңызды:

сабыр сақтап, асығыс шешім қабылдамаңыз;

банкпен немесе мемлекеттік органдармен тек ресми нөмірлер арқылы байланысыңыз;

банк картасының деректерін, SMS-кодтарды, құпиясөздер мен ПИН-кодтарды ешкімге айтпаңыз;

белгісіз қосымшаларды орнатпаңыз және күмәнді сілтемелерге өтпеңіз;

күмән туған жағдайда міндетті түрде жақындарыңызбен ақылдасыңыз.

МОШЕННИЧЕСТВО

ПОЧЕМУ НЕ СТОИТ СРАЗУ ЖЕ ВОЗВРАЩАТЬ ПЕРЕВОД ОТ НЕЗНАКОМЦА

Мошенники всё чаще используют новый сценарий обмана, связанный с переводом денег на чужие карты. Телеграм-канал «Объясняем.рф» рассказал, как избежать участия в преступлении и что делать, если на ваш счет поступили деньги от незнакомца, сообщает ИА DEITA.RU.

Злоумышленники обычно переводят деньги на чужие карты по двум причинам. Первая — чтобы усложнить следы при отмывании денег. В таком случае мошенники могут утверждать, что перевод произошел случайно, и предлагать вернуть сумму на другой счет, оставляя себе часть средств «за неудобство».

Если человек соглашается, он автоматически становится соучастником преступления. Вторая же — использование таких переводов для шантажа. После получения денег мошенники требуют вернуть их на указанный ими счет, а при возврате угрожают уголовным преследованием за «финансирование преступников».

Эксперты рекомендуют не предпринимать самостоятельных действий, то есть не возвращать деньги без консультации, даже если отправитель угрожает или настаивает. В случае получения подозрительного перевода необходимо не-

медленно связаться с вашим банком и сообщить о ситуации.

Лучше всего лично обратиться в отделение банка и написать заявление о возврате средств отправителю — специалисты подскажут, какие дальнейшие шаги нужно предпринять. В случае, если после перевода вам начинать поступать угрозы или требовать возврата денег, важно обратиться в полицию. Следует помнить, что попытка оставить себе даже часть «случайных» средств может привести к уголовной ответственности.

АКТУАЛЬНЫЙ ВОПРОС

МОГУТ ЛИ ЭКС-СОТРУДНИКИ БАНКОВ КАЗАХСТАНА ПРОДАТЬ...

«На черном рынке»: могут ли экс-сотрудники банков Казахстана продать базу клиентов мошенникам. Глава Агентства по регулированию и развитию финансового рынка Мадина Абылкасымова в кулуарах мажилиса ответила на опасения казахстанцев по утечке данных клиентов, передает корреспондент NUR.KZ.

Журналисты заинтересовались, могут ли уволившиеся из банков сотрудники скачать себе базу данных клиентов и «продать ее на черном рынке мошенникам».

«У нас утверждено правила информационной безопасности для всех банков. Это не одно правило, а очень большой комплекс нормативно-правовых актов, в рамках которых мы контролируем безопасность внутри финансовых организаций. В соответствии с этими правилами такого рода практика невозможна и недопустима», — заверила Мадина Абылкасымова.

По ее словам, АРРФР постоянно проводит проверки финансовых организаций. «В случае выявления каких-либо нарушений предусмотрены серьезные последствия для них. Кроме того, у нас есть профильное агентство — Министерство искусственного интеллекта. Оно отвечает за безопасность персональных данных и также достаточно жестко, на законодательном уровне, регулирует эти вопросы, в том числе в финансовом секторе.

Таким образом, все регулируется общим законодательством по защите персональных данных, и все финансовые организации обязаны следовать этим правилам», — пояснила она.

В Алматинской области предотвращена схема телефонного мошенничества — жертвой аферистов едва не стал пожилой житель Талгара, передает NUR.KZ со ссылкой на ДП региона.

Как сообщается на официальной странице ведомства в Instagram, всё началось с обычного телефонного звонка. Незнакомый, представившись сотрудником поликлиники, сообщил мужчине о необходимости подтвердить очередь на вакцинацию. Более того, ситуация выглядела вполне правдоподобно — буквально несколько дней назад пенсионер действительно стоял в очереди на прививку. «Для подтверждения вам придет SMS-код, продиктуйте его», — эта просьба не вызвала подозрений.

Однако вскоре поступил еще один звонок. На этот раз собеседник с лицом Джеки Чана представился сотрудником Агентства по фи-

МОШЕННИК С ЛИЦОМ ДЖЕКИ ЧАНА ВЫШЕЛ НА СВЯЗЬ...

нансовому мониторингу. Он сообщил, что ранее мужчине якобы звонили мошенники и теперь пытаются оформить на него кредит. «Сейчас мы отправим вам код и закроем все ваши счета, чтобы обезопасить ваши средства», — отметил он. Но на деле это оказалось частью одной и той же мошеннической схемы.

И первый, и второй звонки были звеньями тщательно продуманного сценария, цель которого — войти в доверие, получить доступ к личным данным и финансовым ресурсам мужчины. К счастью, преступный замысел удалось сорвать. Сотрудники полиции своевременно вмешались и предотвратили реализацию мо-

ПРОИСШЕСТВИЕ

шеннической схемы.

Более того, правоохранители сопровождали пожилого мужчину в ЦОН, где были приняты дополнительные меры безопасности — ему заменили ЭЦП-ключ, чтобы исключить возможность дальнейшего доступа злоумышленников к его персональным и электронным данным.

По словам полицейских, подобные схемы становятся всё более изощренными: мошенники используют реальные жизненные обстоятельства, создают иллюзию срочности и нередко действуют сразу от имени нескольких организаций.

АУЫР АТЛЕТИКА

ЖЕРГЕСТЕРІМІЗ ЕРЛЕДІ, ЖЕҢІСТІ ҚОЛДАН БЕРМЕДІ

Талдықорған төрінде 12-18 мамыр аралығында өткен ауыр атлетикадан Қазақстан чемпионаты Жетісу облысы үшін тарихи жеңіспен аяқталды. Өз үйінде өнер көрсеткен жергілікті спортшылар жарыстың бас кубогын қанжығасына байлады.

Бұл доданың басты сенсациясы мен ерекшелігі Жетісу құрамасының қос бағытта да үстемдік құруы. Ерлер командасы жалпы есепте І орынды иеленді, әйелдер командасы да ешкімге дес бермей, тұғардың ең биік сатысына көтерілді.

Ерлер мен әйелдер арасында бірдей топ жарып, қос кубокты бір өңірде алып қалу Жетісу ауыр атлетика мектебінің деңгейі қаншалықты жоғары екенін дәлелдесе керек.

Жалпы жетісулық қыз-жігіттер 3 алтын, 6 күміс және 6 қола медальға

ие болып, жалпы 15 медаль жеңіп алды. Оның жетеуін жігіттеріміз еншілесе, сегізін қыздарымыз қоржынға салды. Соның ішінде, 58 кг салмақ дәрежесінде Снежана Кашкарова 203 кг (88+115) салмақ көтеріп, топ жарса, оның командалас құрбысы Руфина Чалқарова + 86 кг салмақтан жоғарыда сынға түсіп 275 кг (123+152) салмақты бағындырып чемпион атанды. Жігіттеріміздің арасында Ақмолда Сайрамкездің мерейі үстем болып, 65 кг салмақ дәрежесінде 311 кг (137+174) салмақты еңсеріп, алтыннан алқа тақты.

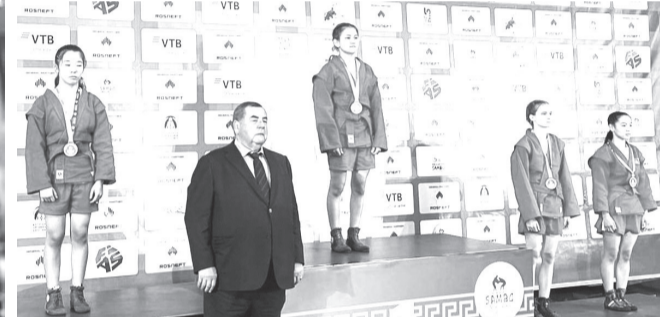

ПАНФИЛОВ АУДАНЫ

ЖАРЫСТАРДА ЖҮЛДЕ АЛУДА

Панфилов ауданының №1 балалар мен жасөспірімдер спорт мектебінің оқушылары түрлі жарыстарға қатысып, жүлделі орындармен оралуды дәстүрге айналдырған. Мына жайдарман жаңалықтар осы сөзімізді дәлелдей түскендей.

Ш.БАТОВ.

АРМРЕСТЛИНГ

ӘБДУӘЛИ ӘЛЕМ ЧЕМПИОНАТЫНА ЖОЛДАМА АЛДЫ

Талдықорғанда қол күресінен әлем чемпионатына қатысу жолдамасын жеңіп алу мақсатында Қазақстан чемпионаты өткізілді. Бұл сынға еліміздің түпкір-түпкірінен сайдың тасындай іріктелген кілең мықтылар жиналды. Сүйсінерлігі сол, бұл байрақты бәсекеде өңіріміздің мақтанышына айналған қажымайтын-талмайтын ардагер спортшымыз Әбдуәли ТАС-ТАНОВ өзінің кезекті жеңісіне жетіп, көрермендерін қуанышқа кенелтті. Ол өзі құралпылас спортшылар арасында 90 келі салмақта додаға түсіп, қарсыластарының бәрін қапы қалдырып, ел чемпионы атанды. Чемпиондық атақпен қоса даңқты спортшымыз маусым айында Қырғызстанда өтетін Азия біріншілігіне және күзде қазан айында Үндістанның Дели қаласында өтетін әлем чемпионатына қатысу жолдамаларын жеңіп алды. Еліміздің намысын абыроймен қорғап жүрген ардақты жерлесімізге осы жарыстарда табыс тілейміз!

ЖАҚСЫ ҚЫРЛАРЫМҢ КӨЗГЕ ТҮСУДЕ

«Ж.Үшкөмпіров атындағы Талдықорған қаласындағы олимпиадалық резервтің облыстық мамандандырылған мектеп-интернат-колледжі» КММ спортшылары соңғы кезеңде бірнеше ірі жарыстарға қатысып, жақсы қырларымен көзге түсіп үлгерді. «Құрғақ қасық ауыз жыртар» дегендей, енді сол жарыстардың біразына тоқтала кетейік.

Өзбекстанның астанасы Ташкент қаласында, 12-18 мамыр күндері аралығында волейболдан САҰА U18 Орталық Азия чемпионаты өтті. Аталған жарыста мектебіміздің оқушылары Шалқыбай Арсен және Ахмет Мейрамбек ел намысын қорғап, Орталық Азия чемпиондары атанды. Бұл еліміздің жастар ұлттық құрамасы үшін тарихи жеңіс.

Талдықорған қаласында Ауыр атлетикадан ерлер мен әйелдер арасындағы Қазақстан Республикасының жеке-командалық чемпионатында колледж білімгері Варивода Максим +110 салмақта серпе көтеру 155 кг, жұлқа көтеру 183 кг салмақ көтеріп, қоссайыс қорытындысында 3 орынға ие болды.

Талдықорған қаласында садақ атудан ересектер мен жасөспірімдер арасында Қазақстан кубогының 3-кезеңі өтті. Командалық сайыста Ғалиахмет Ясмин RW, Батық Аяулым R21W, Берікқанұлы Алихан R21M, Мұрат Есхат C21M жеңімпаз атанды. Сонымен қоса, 70м+70м квалификация бойынша Ғалиахмет Ясмин RW қола жүлдені қоржынға салды.

Алматы қаласында Әйелдер күресінен Қазақстан Республикасы Кубогі жолындағы жарыста мектебіміздің спортшысы Алдаберген Аяжан 59 кг салмақта 3 орынға ие болды.

Грек-рим күресінен мамыр айының 15-17 Абай облысы Калбатау ауданында өткен Әлем чемпионы Олимпиада ойындарының күміс жүлдегері Даулет Болатұлы Тұрлыхановтың жүлдесіне арналған Республикалық турнирде біздің оқушыларымыз Ерғали Алихан 35 кг салмақта, Беқдайыр Есхат 41 кг салмақ дәрежесінде турнир чемпионы атанды. Сонымен қоса, 44 кг салмақта Имаров Рамиль ақтық белдесуде ғана қарсыласына есе жіберіп, күміс медаль еншіледі. Ал, 35 кг салмақта Ермек Иманғали қола жүлдегер атанды.

Айман СЕРІКҚҰЛОВА, мектеп-интернат-колледжінің әдіскері.

МЕРЕКЕ АЯСЫНДА

20 МАМЫР – ДҮНИЕЖҮЗІЛІК МЕТРОЛОГИЯ КҮНІ

Дүниежүзілік метрология күнінің тарихы 1875 жылдың 20 мамырынан бастау алады. Дәл осы күні Париж қаласында 17 мемлекет «Метрлік конвенцияға» қол қойып, халықаралық өлшем жүйесінің негізін қалады. Бұл тарихи оқиға ғылым мен техниканың дамуына серпін беріп, өлшем бірлігінің әлемдік деңгейде бірізденуіне жол ашты.

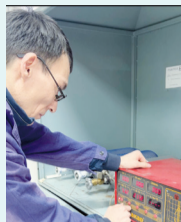
Метрология – адам өмірінің барлық саласымен тығыз байланысты маңызды ғылым. Күнделікті тұрмыста қолданылатын қарапайым таразыдан бастап, өндірістегі күрделі технологиялық

Айнұр Бейсенова, «ҰлтССО» АҚ Талдықорған филиалында тексеру бөлімінің басшысы

қоғам сенімінің кепілі деуге толық негіз бар. Бұл күн – дәлдік пен сенімділіктің, сапа мен қауіпсіздіктің негізін қалайтын метрология ғылымына көрсетілетін ерекше құрмет.

Өңіріміздегі метрология саласының дамуына

Елнұр Құдайбергенов, «ҰлтССО» АҚ Талдықорған филиалында тексеру бөлімінің білікті метрологы

каттау саласында мол тәжірибе жинақтап, өңір кәсіпорындарының сенімді серіктесіне айналды.

Бүгінде филиалдың метрологиялық қызметін 13 түрлі өлшем бағыты бойынша 5 аттестатталған маман жүзеге асырады. Атап

Абылай Андасбаев, «ҰлтССО» АҚ Талдықорған филиалында тексеру бөлімінің білікті метрологы

қамтамасыз ететін аса маңызды бағыт. Әрбір дұрыс өлшемнің артында үлкен жауапкершілік пен мамандардың тынымсыз еңбегі жатыр.

Құдайбергенов Елнұр мен Абылай Берікұлы – тексеру бөлімінің тәжірибелі метрологтары.

Ал Тексеру бөлімінің басшысы Айнұр Тұрсынбекқызы метрология саласында 21 жылдан астам уақыт еңбек етіп келеді. Оның көптеген «Құрмет Грамоталары» мен «Алғыс хаттары», «Құрметті метролог» атағы кәсіби маман екендігінің айғағы.

Метрология саласының барлық қызметкерлерін кәсіби мерекемен құттықтап, оларға зор денсаулық, отбасыларына амандық, еңбектеріне табыс пен кәсіби жетістіктер тілейміз. Ел игілігі жолындағы қажырлы еңбектеріңіз әрдайым жоғары бағалана берсін!

Меруерт ҚАМБАРОВА

құрылғыларға дейінгі барлық жүйе нақты өлшемге сүйенеді. Медицинадағы диагноздың дәлдігі, өндірістегі өнім сапасы, құрылыстағы қауіпсіздік пен саудадағы әділдік – барлығы да дұрыс әрі нақты өлшеуге тәуелді. Сондықтан метрологияны

елеулі үлес қосып келе жатқан мекемелердің бірі – «Ұлттық сараптау және сертификаттау орталығы» акционерлік қоғамы Талдықорған филиалы. Филиалдың тарихы 1961 жылдан бастау алды. Осы уақыт аралығында мекеме стандарттау, метрология және сертифи-

айтқанда, геометриялық, электрлік, физика-химиялық, жылуфизикалық, радиотехникалық өлшемдер, масса мен қысым өлшемдері бойынша қызметтер көрсетіледі.

Метрология – көзге көрінбейтін, алайда кез келген саланың дәлдігі мен сапасын

					Грозный				Кішірек құс	Кітап шығатын орын				
Қос құрлық	Жүнісова	Гүл	Атлас	Аң	Айыр				Директор	Аяз			Елді мекен	
Құс қанаты					шабыс					Ұстаз			Бөйге	
Орташа	Азия елі	Мүсірепов	Бауырсақ	Есімдері бірдей	Польша өзені				Екінші әйел					
												Бухарест гурғыны	Ою-өрнек	
Ресей өзені			...-текте					Күріш тағамы	Бүркіт					
	Мұқанов	Шадаева Жаман			Доп беру				талант					
	Армян қамалы		Балаларға арналған ер						Көлем					
	Латвия халқы				Рет	Шаһар		Перзент	Әйнек					
	Безбен	Морокко астанасы	«Аманай мен ...»	Рәсуа	... тапса қар жанар								Судың ... сұрауы бар	
				Жапон жанартауы				...-қабак	Ар-...	Есім	Космос		Байрақ	
Автомобиль бөлігі	Армян тауы				Жалын		Нысап							
		Қан сорғыш			Тараз өзені				...-ана				...-құралас	
	Текше	Алма сорты	Ботқа		Сергізінші ұрпақ	Қырғыз ақшасы				Амон			Тапанша	
			Жер жырту құралы	Нота	Алақан өлшемі			Өргену	Кеш					
	Газ	Тау-... Жеңіліс		Шын		Зер	Тайланд ақшасы			...-шадыман				
	Әскери шен				План				Қартаймаған	...-жая		Бар ...?	...-Пас	
			Әдейі							Айла				
Теңіз	Айтыстартыс				...-тәтті				Пәс					

Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы

Құрылтайшы: Ырым КЕНЕНБАЙ

Баспахананың директоры Бақберген ТУКИБАЕВ

Бас редактор Баян ТАҢАТАРОВА

Редакция алқасы:

Гүлнұр БАЙМҰХАН – редактордың орынбасары
Сембек ӘБДІРАХМАНОВ – тілші
Гүлшат БІЛІСБАЙҚЫЗЫ – дизайнер-беттеуші

Кезекші редактор: Г. БАЙМҰХАН

Газет Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінде 2007 жылғы 27 тамызда тіркеліп, № 8639-Г куәлігі берілген.

Газет аптасына бір рет, жұма күні шығады. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция кезқарасын білдірмейді. Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты.

Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32 үйде "Алматы-Болашақ" АҚ филиалы "Офсет" баспаханасында басылады.

Редакция мекенжайы: 040000, Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32-үй, екінші қабат.

Телефондары: 8(7282) 41-11-70, 41-11-42;
E-mail: alatau.offset@mail.ru, www.alatau.kz@mail.ru
Сайты: alatau_gazeti
Газет 07.08.2000 жылдан бастап қазақ және орыс тілдерінде аптасына бір рет - жұма күні шығады.

Таралымы 2000
Тапсырыс № 480

Индекс 15534

Меншік иесі

"АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ" АҚ